

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ ” ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต ๓ จากเอกสาร ตำรา วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอขั้นตอนในการดำเนินการศึกษา ในประเด็นดังต่อไปนี้

๒.๑ การจัดการเรียนการสอน

๒.๑.๑ ความหมายของการจัดการเรียนรู้

๒.๑.๒ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

๒.๑.๓ ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

๒.๑.๔ องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

๒.๒ ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

๒.๓.๑ หลักพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

๒.๓.๒ ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ดี

๒.๓.๓ ด้านกระบวนการเรียนรู้

๒.๓.๔ ด้านสื่อการเรียนรู้

๒.๓.๕ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

๒.๓.๖ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

๒.๓.๗ ด้านการศึกษาหลักสูตร

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ภายในประเทศ)

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนรู้เป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้กระบวนการเรียนรู้มีได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้หรือที่เรียกกันว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม^๑

๒.๑.๑ ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ไม่ใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการบอกให้จดจำและนำไปท่องจำเพื่อการสอบเท่านั้น แต่การจัดการเรียนรู้เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น กล่าวคือ วิธีการใดก็ตามที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้

นักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ในทัศนะต่างๆ ดังนี้

สุนน อมรวิวัฒน์ อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

๑. มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม

๒. ความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่

๓. ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้^๒

^๑กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว), หน้า ๒๕.

^๒สุนน อมรวิวัฒน์. สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย. (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย๒๕๓๓.), หน้า ๑

วิชย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบ ครอบคลุมการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการประเมินผล^๗

ฐและตันแคน อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าหมายถึง กิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักและเหตุผล เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และความผาสุก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่างๆ ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านหลักสูตร (Curriculum) หมายถึง การศึกษาจุดมุ่งหมายของการศึกษาความเข้าใจในจุดประสงค์รายวิชาและการตั้งจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ตลอดจนการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น

๒. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Instruction) หมายถึง การเลือกวิธีสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

๓. ด้านการวัดผล (Measuring) หมายถึง การเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสมและสามารถวิเคราะห์ผลได้

๔. ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (Evaluating) หมายถึง ความสามารถในการประเมินผลของการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดได้^๘

กุ๊ต ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้คือ การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนผู้เรียนในสถาบันการศึกษา^๙

ฮิลล์ ให้คำจำกัดความของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้คือกระบวนการให้การศึกษากับผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

มอร์ ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้คือพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่ยพยายามช่วยให้บุคคลอื่นได้เกิดการพัฒนาตนในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ^{๑๐}

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมาย ของการจัดการเรียนรู้ไว้อีกหลายทัศนะ เช่น

การจัดการเรียนรู้ คือ การจัดสถานการณ์ สภาพการณ์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามและพัฒนาการทั้งทางกายและทางสมอง อารมณ์และสังคม

การจัดการเรียนรู้ คือการอบรมผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรม อุปกรณ์และการแนะแนวให้กับผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้ คือ การจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

^๗วิชย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อที่ท้องถิ่น. (กรุงเทพฯ : เลิฟแอนด์ลิฟ เพรส. ๒๕๕๒), หน้า ๑

^๘Hough, John B. and Duncan, James K. ๑๙๗๐. **Teaching description and analysis**. Addison-Westlu

^๙Good, Carter V. ๑๙๗๔. **Dictionary of education**. New York: McGraw- Hill Book.

^{๑๐}Hills, P.J. A .๑๙๘๒. **Dictionary of education**. London: Routledge & Kegan Payi.

การจัดการเรียนรู้ คือ การช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความสามารถในการนำความรู้นั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การจัดการเรียนรู้ คือ การจัดกิจกรรมต่างๆให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรู้ คือ การแนะแนวทางให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้ คือ การจัดสรรประสบการณ์ที่เลือกสรรแล้วเป็นอย่างดีให้กับผู้เรียน

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้มีความหมายครอบคลุมทั้งด้านวิธีการ กระบวนการและตัวบุคคล ดังนั้น จึงอาจสรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้ได้ว่าการจัดการเรียนรู้คือกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน^๖

๒.๑.๒ ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ ตั้งใจเรียนและเกิดการเรียนรู้ขึ้น การเรียนของผู้เรียนจะไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความสำเร็จในชีวิตหรือไม่เพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับจัดการเรียนรู้ที่ดีของผู้สอน หรือผู้สอนด้วยเช่นกันหากผู้สอนรู้จักเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ดีและเหมาะสมแล้ว ย่อมจะมีผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนดังนี้คือ

๑. มีความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้
๒. เกิดทักษะหรือมีความชำนาญใน เนื้อหาวิชา หรือกิจกรรมที่เรียนรู้
๓. เกิดทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน
๔. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
๕. สามารถนำความรู้ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต่อไปอีกได้

อนึ่ง การที่ผู้สอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญานั้น การส่งเสริมที่ดีที่สุดก็คือการให้การศึกษา ซึ่งจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก^๗

๒.๑.๓ ลักษณะของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้มีลักษณะที่เด่นชัดอยู่ ๓ ลักษณะ คือ

๑. การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนซึ่งหมายความว่าจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นทั้งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

๒. การจัดการเรียนรู้มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่

^๖มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้.(กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่โรงพิมพ์เทียนวัฒนา พิมพ์ครั้งที่๒๕๕๓), หน้า ๒.

^๗เรื่องเดียวกัน หน้า ๓.

๒.๑ ด้านความรู้ความคิด หรือด้านพุทธิพิสัย

๒.๒ ด้านทักษะกระบวนการ หรือด้านทักษะพิสัย

๒.๓ ด้านเจตคติ หรือด้านจิตพิสัย

๓. การจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้ดีต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอนซึ่งหมายความว่าจัดการเรียนรู้จะบรรลุจุดประสงค์ได้หรือไม่นั้นต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้สอนทั้งด้านวิชาการ (ศาสตร์) ทักษะและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ (ศิลป์) เป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมานี้สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จได้ดีผู้สอนต้องมีทั้งความรู้และเทคนิคการจัดการเรียนรู้

๒.๑.๔ องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาจากข้อมูลหลายประการเพื่อนำมาช่วยเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ของตนเองและการเรียนรู้ของผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ไม่ว่าระดับใดก็ตามขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ๓ ประการคือ

๑. ผู้เรียน

๒. บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

๓. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

ถ้าองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ทั้ง ๓ ประการนี้ดำเนินไปได้ด้วยดีจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้อย่างมาก องค์ประกอบดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

๑.) ผู้เรียน

ธรรมชาติของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก เกี่ยวกับความสามารถทางสมอง ความถนัด ความสนใจ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจความต้องการพื้นฐานเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง และจะละเลยไม่ได้

๒.) บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

ผู้สอนเป็นส่วนที่สำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่จะกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นไปในรูปแบบที่ต้องการ ความเป็นประชาธิปไตย ความเคร่งเครียด ความขุ่นบานของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนด แต่ถึงกระนั้นก็ตามบรรยากาศในชั้นเรียนยังมีองค์ประกอบอื่นๆอีกนอกเหนือไปจากตัวผู้สอน คือ ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน ผู้เรียนเริ่มเรียนชั่วโมงแรกด้วยความรู้สึกหิวหรือบางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมาเนื่องจากความไม่ปรองดองในครอบครัว เป็นต้นส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจมีความกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจอาหารเข้าก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอนมีเพียงน้ำแ้วเดียวเท่านั้น สิ่งที่น่ามาก่อนเหล่านี้เกิดขึ้นก่อนที่ผู้สอนและผู้เรียนจะมาพบกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งได้ว่าบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้จะปรากฏออกมาในรูปแบบใด

๓.) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนจะเป็นเครื่องชี้บ่งถึงเงื่อนไขหรือสถานการณ์ว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวต่อการเรียนรู้ ผู้สอนควรจะต้องคิดถึงผู้เรียนในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง ผู้เรียนมีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และผู้สอนจะต้องหากวิธีที่จะตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และผู้สอนควรจะต้องฝึกให้มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน เพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้และการเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป^๕

๒.๒ ทฤษฎีการจัดการเรียนการสอน

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนหลายแนวคิดสนับสนุน ซึ่งในบทนี้จะขอลำถึงแนวคิด/ทฤษฎีการเรียนการสอนที่เน้นทางด้านสติปัญญา โดยจะเริ่มจากแนวคิด/ทฤษฎีในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ถึงปัจจุบันนี้

ทิสนา แชมมณี กล่าวว่า การมองและเข้าใจเขาวงกตปัญหาในความหมายที่ต่างกันย่อมก่อให้เกิดการกระทำที่ต่างกัน ทฤษฎีปัญหาได้ขยายขอบเขตของความหมายของคำว่าปัญหาออกไปอย่างกว้างขวางมากขึ้นจากเดิมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวางเช่นกัน แนวทางการนำทฤษฎีปัญหาไปใช้ในการเรียนการสอนมีหลากหลายดังนี้^๖

๑.) เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเขาวงกตปัญหาลักษณะไม่เหมือนกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่สามารถส่งเสริมเขาวงกตปัญหาหลายๆด้านมิใช่มุ่งพัฒนาแต่เพียงเขาวงกตปัญหาด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นดังเช่นในอดีตเรามักจะมีการเน้นการพัฒนาด้านภาษาและด้านคณิตศาสตร์หรือด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะอันเป็นการพัฒนาสมองซีกซ้ายเป็นหลักทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสพัฒนาเขาวงกตปัญหาด้านอื่นๆเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่มีเขาวงกตปัญหาด้านอื่นสูงจะขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และพัฒนาในด้านที่ตนมีความสามารถหรือถนัดเป็นพิเศษ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของสติปัญญาหลายๆด้านจะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมอัจฉริยภาพหรือความสามารถเฉพาะตนของผู้เรียนไปในตัว

๒.) เนื่องจากผู้เรียนมีระดับพัฒนาการในเขาวงกตปัญหาลักษณะไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการในแต่ละด้านของผู้เรียนตัวอย่างเช่นเด็กที่มีเขาวงกตปัญหาด้านดนตรีสูงจะพัฒนาปัญหาด้านดนตรีของตนไปอย่างรวดเร็วต่างจากเด็กคนอื่นๆ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเด็กที่มีขั้นพัฒนาการด้านใดด้านหนึ่งสูงควรต้องแตกต่างไปจากเด็กที่มีขั้นพัฒนาการในด้านนั้นต่ำกว่า

๓.) เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีเขาวงกตปัญหาลักษณะไม่เหมือนกัน การผสมผสานของความสามารถด้านต่างๆที่มีอยู่ไม่เท่ากันนี้ทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) หรือลักษณะเฉพาะของ

^๕เรื่องเดียวกัน หน้า ๔-๕

^๖ทิสนา แชมมณี, ศาสตราจารย์ : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๘๙-๙๐.

แต่ละคนซึ่งไม่เหมือนกันหรืออีกนัยหนึ่งเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลทำให้แต่ละคนแตกต่างกันและความแตกต่างที่หลากหลาย (Diversity) นี้สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมดังนั้นกระบวนการคิดที่ว่าคนนี้โง่หรือเก่งกว่าคนนั้นคนนี้จึงควรจะเปลี่ยนไปการสอนควรเน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียนครูควรสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์ของตนภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเองและเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่นรวมทั้งเห็นคุณค่าและเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเช่นนี้ผู้เรียนก็จะเรียนรู้อย่างมีความสุขมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองเห็นคุณค่าในตนเองในขณะเดียวกันก็มีความเคารพในผู้อื่นและอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน

๔.) ระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปจากแนวคิดเดิมที่ใช้การทดสอบเพื่อวัดความสามารถทางเชาวน์ปัญญาเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นและที่สำคัญคือไม่สัมพันธ์กับบริบทที่แท้จริงที่ใช้ความสามารถนั้นๆตามปกติวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนที่ดีควรมีการประเมินหลายๆด้านและในแต่ละด้านควรเป็นการประเมินในสภาพการณ์ของปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยอุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้นๆการประเมินจะต้องครอบคลุมความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้อุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านนั้นอีกวิธีหนึ่งคือการให้เรียนอยู่ในสภาพการณ์ที่ซับซ้อนซึ่งต้องใช้สติปัญญาหลายด้านหรือการให้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาหลายๆด้านและสังเกตว่าผู้เรียนเลือกใช้เชาวน์ปัญญาด้านใดหรือศึกษาและใช้อุปกรณ์ซึ่งสัมพันธ์กับเชาวน์ปัญญาด้านใดมากเพียงไร

สรุปได้ว่าทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้กับงานวิจัยนี้ได้เพราะว่าทฤษฎีการสอนแบบพหุปัญญาข้างต้นเชื่อว่าบุคคลมีความสามารถในการเรียนรู้ไม่เท่ากันและมีความสามารถแตกต่างกันไปซึ่งการจัดการศึกษาแผนกบาลีก็ควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนทั้งในด้านความสามารถทางสมองความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็นต้นแล้วจัดการเรียนการสอนให้หลากหลายทั้งด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ครอบคลุมความสามารถของผู้เรียนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการในแต่ละด้านของผู้เรียนการสอนที่เน้นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของผู้เรียนและที่สำคัญคือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรวัดความสามารถของผู้เรียนในหลายๆด้านนอกจากการวัดด้านความจำแต่เพียงอย่างเดียวซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนได้อย่างสูงสุด

ระบบการสอนแบบ ๔ MAT เกิดขึ้นจากแนวคิดนักการศึกษาคนสำคัญชาวอเมริกาชื่อซูซาน มอร์ริส (Susan Moris) และเบอร์นิส แม็คคาร์ธี (Bernice McCarthy) เมื่อปี ๑๙๘๐ จึงถือว่ามีใช้เป็นรูปแบบการสอนที่แปลกใหม่หรือเกิดขึ้นใหม่แต่อย่างไรก็ดีที่เพิ่งได้รับความสนใจและเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในประเทศไทยเมื่อไม่นานมานี้เนื่องมาจากได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของโฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ที่เข้ามาและได้รับความสนใจกันอย่าง

กว้างขวางในหมู่นักการศึกษาไทยในปัจจุบันเมื่อวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการสอนแบบ ๔ MAT จะได้ประเด็นหลักของแนวคิดซึ่งสรุปได้เป็น ๓ ประเด็นดังนี้^{๑๑}

๑. แบบฉบับหรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่างกันตามความแตกต่างระหว่างบุคคลมี ๔ แบบได้แก่

๑) ผู้เรียนแบบที่ ๑ (WHY) เป็นคนช่างคิดช่างสงสัยอยากรู้ อยากเห็น ชอบเรียนรู้ด้วยการสังเกตและสัมผัสชอบเรียนรู้จากการฟังการเฝ้าดูการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นชอบงานทำร่วมกับผู้อื่นจึงมักชอบตั้งคำถามว่าทำไม

๒) ผู้เรียนแบบที่ ๒ (WHAT) เป็นผู้สนใจข้อเท็จจริงชอบเรียนรู้จากการรับข้อมูลและสิ่งต่างๆ จากครูหรือจากคนอื่น ๆ เป็นคนช่างวิเคราะห์ชอบเรียนรู้ด้วยวิธีการคิดไตร่ตรอง

๓) ผู้เรียนแบบที่ ๓ (HOW) เป็นผู้สนใจในวิธีการต่างๆ อยากรู้ว่าสิ่งต่างๆ นั้นทำงานอย่างไรชอบที่จะได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้จากสามัญสำนึกที่สัมผัสได้เช่นจำเป็นต้องลูบคลำทดลองทำของจริงฝึกปฏิบัติ

๔) ผู้เรียนแบบที่ ๔ (IF) ชอบค้นหาคำตอบเป็นไปได้อย่างไรหรือไม่ถ้าไม่เป็นอย่างนี้จะเป็นอย่างอื่นได้หรือไม่จึงสนใจในการค้นหาสิ่งใหม่ด้วยตนเองด้วยการทดลองพิสูจน์เรียนรู้จากความรู้สึกของตนเองเรียนรู้ด้วยการลองผิดลองถูกชอบที่จะลองทำดูและค้นพบสิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเอง

๒. ลีลาการสอนหรือวิธีการสอนของครูจึงต้องมี ๔ แบบเพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลเช่นกัน

บทบาทที่ ๑ ครูคือผู้กระตุ้นสร้างแรงจูงใจครูจะต้องเป็นผู้ช่วย / กระตุ้นการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนโดยการให้เขาได้สังเกตคิดไตร่ตรองสัมผัสครูนำประสบการณ์จริงไปสู่การคิดกระตุ้นให้เขาได้ฟังได้เห็นและอยากคิดอยากตั้งคำถามซึ่งคำถามที่เกิดขึ้นมีหลากหลายมากมายแต่สิ่งที่ควรเกิดขึ้นกับผู้เรียนมากที่สุดคือคำว่าทำไมวิธีการสอนอาจใช้สถานการณ์จำลองการอภิปรายการให้สังเกตสิ่งต่างๆ การตั้งคำถามบทบาทนี้จะทำให้ผู้เรียนแบบที่ ๑ (WHY) มีความสุขความสบายใจในการเรียนมากที่สุดเจตนาของ ๔ MAT ในขั้น WHY จะเป็นการกระตุ้นช่วยโดยการให้นักเรียนได้สังเกตได้ฟังแล้วทั้งปริศนาให้นักเรียนขบคิดจนเกิดการตั้งคำถามถามให้ได้ว่าทำไมกับครูหรือกับตนเองหรือกับใครๆ เพื่อเขาจะได้มีความกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจในการแสวงหาคำตอบหรือความรู้ในขั้น What หรือขั้น How ได้ต่อไป

บทบาทที่ ๒ ครูคือผู้สอนผู้บอกความรู้บทบาทของครูเป็นผู้ป้อนความรู้ป้อนความจริงให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นครูจะต้องให้ความรู้เนื้อหาที่ลึกซึ้งให้แก่ นักเรียนครูเป็นผู้สอนผู้แจ้งให้ทราบบทบาทที่ ๒ นี้จะทำให้ผู้เรียนแบบที่ ๒ (WHAT) มีความสุขความสบายใจในการเรียนมากที่สุด

บทบาทที่ ๓ ครูคือโค้ชหรือผู้ฝึกสอนครูจะปล่อยให้ นักเรียนลงมือทำจากของจริงและฝึกปฏิบัติจากของจริงด้วยตนเองครูเพียงแต่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ให้

^{๑๑} ประพันธ์ ศิริสุเสารัจ, การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพนักเรียน , วารสารศูนย์ศึกษาการพัฒนา

นักเรียนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนะนำเพื่อให้ นักเรียนลงมือปฏิบัติงานให้สำเร็จครูจึงเปรียบเสมือนโค้ชหรือผู้ฝึกสอนครูจำเป็นจะต้องออกแบบกิจกรรมให้ได้เพื่อให้ นักเรียนกระหายอยากลงมือปฏิบัติบทบาทนี้ผู้เรียนแบบที่ ๓ (HOW) จะมีความสุขความสบายใจมากที่สุด

บทบาทที่ ๔ ครูคือผู้ประเมินผลผู้ร่วมเรียนรู้ผู้แก้ไขครูจัดสถานการณ์ให้นักเรียนได้ค้นหา คัดค้นและทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตัวของเขาเองโดยการกระตุ้นและกำหนดสถานการณ์ต่างๆให้เขาได้ คัดค้นหรือค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เช่นถ้าไม่เป็นอย่างนี้แล้วจะเป็นอย่างไรได้อีกมันจะเป็นแบบอื่นได้หรือไม่ถ้าไม่ เป็นอย่างนี้มันจะเกิดอะไรขึ้นหรือถ้าเป็นอย่างนี้แล้วจะเกิดอะไรขึ้นหรือถ้ามันเป็นอย่างนั้นแล้วจะทำ อย่างไรตัวอย่างเช่นครูสอนการเพาะถั่วงอกด้วยกระดาษทิชชูเมื่อถึงชั้น IF อาจตั้งคำถามว่าจากเมล็ดถั่ว เขียวมันจะงอกออกมาภายในกี่วันจะมีใบกี่ใบหรือไม่ใช้กระดาษทิชชูจะใช้วัสดุอื่นได้หรือไม่หรือถ้ามัน ไม่งอกเพราะอะไรจะเกิดอะไรขึ้นถ้าเพาะในห้องกับเพาะกลางแจ้งถ้าเพาะในห้องไม่มีแสงเป็นอย่างไรถ้า เพาะกลางแจ้งถั่วงอกจะเป็นอย่างไรครูจะกระตุ้นให้นักเรียนลองผิดลองถูกและเรียนรู้เองสอนกันเอง ค้นพบความรู้ด้วยตนเองครูเพียงแต่เป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียนและทำหน้าที่เป็นผู้ประเมิน ความรู้และผลงานนักเรียนว่าเป็นอย่างไรและคอยแก้ไขแนะนำผลงานของนักเรียนเท่านั้นในชั้น IF นี้ นักเรียนจะสามารถประมวลความรู้ที่ได้รับให้เกิดเป็นความรู้ใหม่หรือนำเอาความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้ เกิดประโยชน์ได้

๓. รูปแบบการสอนทั้ง ๔ แบบจะมี ๘ เทคนิคเพื่อพัฒนาสมองทั้ง ๒ ซีกคือเริ่มจากเทคนิคขวา-ซ้ายขวา-ซ้ายซ้าย-ขวาซ้าย-ขวาตามลำดับต่อเนื่องกันไป ๘ ขั้นตอน

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor)

ในการออกแบบสื่อการเรียนการสอนการวิเคราะห์ความจำเป็นเป็นสิ่งสำคัญและตามด้วย จุดประสงค์ของการเรียนโดยแบ่งออกเป็นย่อย ๆ ๓ ส่วนด้วยกัน คือ

- ๑) พฤติกรรมควรชี้ชัดและสังเกตได้
- ๒) เงื่อนไขพฤติกรรมสำเร็จได้ควรมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือ
- ๓) มาตรฐานพฤติกรรมที่ได้นั้นสามารถอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner) ประกอบด้วย

- ๑) ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์
- ๒) ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน
- ๓) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่างๆ
- ๔) ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง
- ๕) ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง
- ๖) เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

ทฤษฎีการเรียนรู้ ๘ ขั้น ของกาเย่ (Gagne) คือ

- ๑) การจูงใจ (Motivation Phase) การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้

- ๒) การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase) ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ
- ๓) การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว
- ๔) ความสามารถในการจำ (Retention Phase)
- ๕) ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase)
- ๖) การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase)
- ๗) การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase)
- ๘) การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) ผู้เรียนได้รับทราบผลเร็วจะทำให้มีผลดี และประสิทธิภาพสูง

องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากแนวคิดนักการศึกษาของกาเย่ (Gagne) ประกอบด้วย

- ๑) ผู้เรียน (learner) มีระบบสัมผัส และระบบประสาทในการรับรู้
- ๒) สิ่งเร้า (stimulus) คือ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
- ๓) การตอบสนอง (response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้
- ๔) การสอนด้วยสื่อตามแนวคิดของกาเย่ (Gagne)
- ๕) เร้าความสนใจ มีโปรแกรมที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เช่น ใช้การ์ตูนหรือกราฟิกที่ดึงดูดสายตา
- ๖) ความอยากรู้อยากเห็นจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียนการตั้งคำถามก็เป็นอีกสิ่งหนึ่ง
- ๗) บอกวัตถุประสงค์ ผู้เรียนควรทราบถึงวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน เพื่อให้ทราบว่าบทเรียน เกี่ยวกับอะไร
- ๘) กระตุ้นความจำผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ในการโยงข้อมูลกับความรู้ที่มีอยู่ก่อน เพราะสิ่งนี้สามารถทำให้เกิดความทรงจำในระยะยาวได้เมื่อได้โยงถึงประสบการณ์ผู้เรียนโดยการตั้งคำถาม เกี่ยวกับแนวคิด หรือเนื้อหานั้น ๆ
- ๙) เสนอเนื้อหาขั้นตอนนี้ จะเป็นการอธิบายเนื้อหาให้กับผู้เรียนโดยใช้สื่อชนิดต่าง ๆ ในรูป กราฟิก หรือ เสียง วิดีโอ
- ๑๐) การยกตัวอย่าง การยกตัวอย่างสามารถทำได้โดยยกกรณีศึกษาการเปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจได้ชัดขึ้น
- ๑๑) การฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะหรือพฤติกรรม เป็นการวัดความเข้าใจว่าผู้เรียนได้เรียนถูกต้อง เพื่อให้เกิดการอธิบายซ้ำเมื่อรับสิ่งที่ผิด
- ๑๒) การให้คำแนะนำเพิ่มเติม เช่น การทำแบบฝึกหัดโดยมีคำแนะนำ
- ๑๓) การสอบเพื่อวัดระดับความเข้าใจ
- ๑๔) การนำไปใช้กับงานที่ทำการทำสื่อควรมี เนื้อหาเพิ่มเติม หรือหัวข้อต่าง ๆ ที่ควรระบุเพิ่มเติม

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bloom (Bloom's Taxonomy)

Bloom ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น ๖ ระดับ ดังนี้

- ๑) ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด
- ๒) ความเข้าใจ (Comprehend)
- ๓) การประยุกต์ (Application)
- ๔) การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้

๕) การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้แตกต่างจากรูปเดิม เน้นโครงสร้างใหม่

๖) การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้และตัดสินได้ว่าอะไรถูกหรือผิดประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด^{๑๒}

การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tyler) คือ

๑) ความต่อเนื่อง (continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะ ต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะในกิจกรรม และประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่องกัน

๒) การจัดช่วงลำดับ (sequence) หมายถึง หรือการจัดสิ่งที่มีความง่าย ไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้น การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลัง เพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

๓) บูรณาการ (integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้เพิ่มพูนความคิดเห็น และได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียน เป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม^{๑๓}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้สามารถนำมาใช้กับงานวิจัยนี้ได้เพราะว่าทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นได้กล่าวถึง กระบวนการของการเรียนรู้ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านพฤติกรรม ความคิด ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวสามารถจะเกิดขึ้นได้ โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูที่เข้าใจกระบวนการของการเรียนรู้ว่าประกอบด้วยขั้นต่าง ๆ ของการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้ โดยผ่านการจำการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจการเรียนรู้แบบการประยุกต์และการเรียนรู้แบบวิเคราะห์สังเคราะห์เป็นต้นแล้วจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ และความสามารถของผู้เรียนโดยการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจต่อผู้เรียนการสอนด้วยรูปแบบใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ และการสร้าง

^{๑๒}นิรันดร์,ข้อมูลเพื่อการค้นคว้า:สังคมศาสตร์และจิตวิทยา., [ออนไลน์]., แหล่งที่มา : <http://www.idis.ru.ac.th/report/index.php?topic=๒๗๙๖.๐;wap๒> [๑๖ ต.ค. ๒๕๕๙].

^{๑๓}ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

บรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

๒.๓.๑ หลักพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้

หลักการจัดการเรียนรู้เป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นผู้สอนแม้ว่าผู้สอนแต่ละคนจะมีเทคนิคการจัดการเรียนรู้เฉพาะของตนแต่ก็จะมีหลักการพื้นฐานเดียวกันซึ่งหลักการพื้นฐานนี้มีนักการศึกษาได้แสดงทรรศนะไว้หลายท่าน เช่น

นักวิชาการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ไว้คล้ายๆกัน สรุปได้มี ๔ ประการ คือ

๑. หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมตัวผู้สอนด้านความรู้ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้และด้านการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้

๒. หลักการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อ เตรียมแบบทดสอบและข้อสอบ

๓. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการสร้างความสนใจ หลักการเสริมแรง

๔. หลักการประเมินผลและรายงานผล ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ การสร้างและการใช้เครื่องมือการประเมิน การตีความหมายและการรายงานผลการประเมิน^{๑๔}

ทองคำณ หงส์พันธ์ ได้ให้หลักการจัดการเรียนรู้โดยกล่าวไว้เป็นบัญญัติ ๒๐ ประการของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

๑. ศึกษาหลักสูตรให้กระจ่าง
๒. วางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างดี
๓. มีกิจกรรม/ทำอุปกรณ์
๔. สอนจากง่ายไปหายาก
๕. วิธีสอนหลากหลายมากชนิด
๖. สอนให้คิดมากกว่าจำ

^{๑๔}เรื่องเดียวกัน หน้า ๕

๗. สอนให้ทำมากกว่าท่อง
๘. แคล้วคล่องเรื่องสื่อสาร
๙. ต้องชำนาญการจูงใจ
๑๐. อย่าลืมนำจิตวิทยา
๑๑. ต้องพัฒนาอารมณ์ขัน
๑๒. ต้องผูกพันห่วงหาศิษย์
๑๓. ฝ่าตามติดพฤติกรรม
๑๔. อย่าทำตัวเป็นทรรราช
๑๕. สร้างบรรยากาศไม่น่ากลัว
๑๖. ประพฤติตัวตามที่สอน
๑๗. อย่าตัดรอนกำลังใจ
๑๘. ใช้เทคนิคการประเมิน
๑๙. ผู้เรียนเพลินมีความสุข
๒๐. ผู้สอนสนุกกับการเรียน

จากหลักการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน ซึ่งสามารถสรุปเป็นหลักการจัดการเรียนรู้พื้นฐาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนี้

๑. สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไป หาสิ่งที่อยู่ไกลตัวตามปกติผู้เรียนมักจะสนใจและคุ้นเคยกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวบทเรียนที่ผู้สอนจะนำมาสอนนั้นควรเลือกสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือใกล้ตัวก่อนแล้วค่อยสอนสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปเรื่อยๆ

๒. สอนจากสิ่งที่ย่างไปหาสิ่งที่ยาก การจัดการเรียนรู้ถ้าจะให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องจากง่ายไปหายากอยู่แล้ว เพราะสิ่งง่ายๆ นั้น ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดี และเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งยากต่อไป

๓. สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใด ๆ ก็ตามผู้สอนควรให้ตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างหรืออาจจะให้ผู้เรียนช่วยหาตัวอย่างให้แล้วช่วยกันสรุปตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมา

๔. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าประสบการณ์ใหม่นั้น ย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่าหรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานจึงจะเรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจดี

๕. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใดๆ ก็ตาม ผู้สอนควรพยายามใช้สื่อการเรียนประกอบการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นเพื่อเป็นวิธีการทำให้บทเรียน เป็นรูปธรรมซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจของผู้เรียน

๖. สอนจากการทดลองไปหาการสรุปตั้งกฎเกณฑ์ บทเรียนใดที่สามารถให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริงได้ ผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเองเมื่อทดลองเสร็จแล้ว ผู้สอนจึงซักถามและให้ผู้เรียนคิดสรุปเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมา

๗. สอนโดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ธรรมชาติของผู้เรียนในวัยต่าง ๆ นั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจความถนัดพิเศษและความสามารถผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลักพัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่างๆ ด้วย เพื่อที่จะได้จัดเตรียมบทเรียนและกิจกรรมไว้หลายๆอย่าง ให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย

๘. สอนโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยา หลักจิตวิทยาที่ผู้สอนต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุดคือจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการศึกษาเป็นต้น

๙. สอนโดยยึดจุดหมายของการจัดการศึกษาจุดหมายของการจัดการศึกษาจะเป็นเป้าหมายหลักตามแนวนโยบายในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติในระดับต่างๆ

๑๐. สอนโดยยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรและบทเรียนเป็นหลัก ในการจัดการเรียนรู้ นั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดความมุ่งหมายหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นหลัก และอีกทั้งผู้สอนยังต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเฉพาะของแต่ละสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้นด้วย และในขณะสอนผู้สอนต้องพยายามจัดสถานการณ์ สภาพการณ์และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามความมุ่งหมายเฉพาะสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ นั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะในการเรียนที่ดี^{๑๕}

๒.๓.๒ ลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่ดี

ผู้สอนที่ดีทุกคนย่อมมีความรับผิดชอบในหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้และการอบรมผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่ดีต้องมีหลักในการยึดดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ โดยการซักถามหรือให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ สำหรับผู้เรียนในระดับต่างๆ เพื่อจะได้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนคิดหาเหตุผลคิดเปรียบเทียบ และคิดพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงให้มากที่สุดด้วยการเรียนโดยการกระทำด้วยตนเอง (Learning by doing)

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม (Group working) โดยมีการปรึกษาหารือกันในกลุ่มแบ่งงานกันทำด้วยความร่วมมือกันและประเมินผลรวมกัน

๔. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

๕. มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้นั้นเกิดความยืดหยุ่น น่าสนใจ และไม่น่าเบื่อโดยการนำเอาเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆมาดัดแปลงใช้ในการจัดการเรียนรู้

๖. มีการเตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้สอนจะได้ทราบว่าจะสอนอย่างไรบ้างตามลำดับขั้นและยังช่วยให้ผู้สอนพร้อมที่จะสอนด้วยความมั่นใจ

^{๑๕}ทองคุณ หงส์พันธุ์. สอนดีต้องมีหลัก: บัญญัติ ๒๐ ประการของการสอน. (กรุงเทพฯ : แสงสว่างการพิมพ์, ๒๕๔๒),

๗. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และคิดหาเหตุผลความเป็นมาของสิ่งที่เรียน และมีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

๘. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา เน้นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินตามความรู้ความสามารถของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้แน่ใจว่าการจัดการเรียนรู้ได้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด

๙. มีสื่อการจัดการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสนใจและเข้าใจบทเรียน เช่น ของจริง รูปภาพ หุ่นจำลอง แผนภูมิ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน วีดิทัศน์ ฐานข้อมูลการเรียนรู้ เว็บไซต์ และสื่อทัศนูปกรณ์อื่นๆ

๑๐. มีการจูงใจในระหว่างการจัดการเรียนรู้ เช่น การให้รางวัล การชมเชย การลงโทษ การติเตียน การให้คะแนน การสอบ การแข่งขัน การปรบมือให้เกียรติ ฯลฯ มาใช้เป็นสิ่งกระตุ้นและชี้แนวทางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรในการเรียนการทำกิจกรรมมากขึ้น

๑๑. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนทำหลายอย่างเพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนสนุกสนานในการเรียน

๑๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามในทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

๑๓. ส่งเสริมความสัมพันธ์หรือการบูรณาการระหว่างวิชาที่เรียนกับวิชาอื่นๆในหลักสูตร เช่น สอนภาษาไทยก็สอนให้สัมพันธ์กับสังคมศึกษา ศิลปะศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ เป็นต้น

๑๔. มีการสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะแก่การเรียนรู้ตามบทเรียนที่สอนทั้งในแง่ของสิ่งแวดล้อมและอารมณ์ของผู้เรียน

๑๕. สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child center) ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เอง ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำในการทำกิจกรรม

๑๖. สอนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ให้มากที่สุด

๑๗. สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้โดยจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน

๑๘. สอนโดยส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตย โดยสามารถแสดงความคิดเห็นต่างๆ และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น อีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการวางแผนงานร่วมกับผู้สอน^{๑๖}

๒.๓.๓ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้า ทดลอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

๒. จัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์คิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

^{๑๖}เรื่องเดียวกัน หน้า ๗-๘

๓. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริงโดยการร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมอภิปราย
ร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ และร่วมนำเสนอความคิดด้วยตนเอง

๔. ใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ ทั้งสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกระหว่างกลุ่ม
และปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน

๕. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถและศักยภาพ
ของผู้เรียน เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

๖. วัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ความคิด
ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมโดยการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินตนเอง

๗. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ที่หลากหลาย ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียนทั้ง
แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสถานที่และบุคคล ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสม
มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ด้านผู้เรียน

- ๑.) เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒.) ทำกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
- ๓.) ได้ฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
- ๔.) ได้ฝึกคิดสร้างสรรค์ แสดงออก มีเหตุผล
- ๕.) ได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูล หาคำตอบ แก้ปัญหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- ๖.) ได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัด ความสนใจ อย่างมีความสุข
- ๗.) ได้ฝึกตนเองให้มีวินัย มีความรับผิดชอบในการทำงาน
- ๘.) ได้ฝึกการประเมินตนเองเพื่อปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น สนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

ด้านผู้สอน

- ๑.) มีการวิเคราะห์หลักสูตรและทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- ๒.) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง
- ๓.) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริม ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง
- ๔.) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม
- ๕.) ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้
- ๖.) ใส่ใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ๗.) ใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
- ๘.) วัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยการประเมินตามสภาพจริง

กล่าวโดยสรุป การจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้ประยุกต์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตได้มีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้ตลอดจนมีคุณลักษณะนิสัยดีงามที่สังคมพึงปรารถนา^{๑๗}

๒.๓.๔ ด้านกระบวนการเรียนรู้

ความหมายของกระบวนการเรียนรู้

ทิตนา แคมมณี ได้กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้หมายถึงการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่างๆที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้^{๑๘}

สุมิตร คุณานุกร ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้หมายถึงกระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ด้วยวิธีการต่างๆ^{๑๙}

สุพิศ บุญชูวงศ์ ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้หมายถึงกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การสอนซึ่งมีระบบกระบวนการเรียนการสอนกิจกรรมและมีการกำหนดแผนงานส่งเสริมการเรียนการสอนโดยผู้สอนและผู้เรียน^{๒๐}

สุมาลี จันทร์ชะลอ กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ (Learning)เป็นการดำเนินการหรือการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่างๆเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดีและดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่เตรียมไว้^{๒๑}

วัลลภา เทพหัสดินณอยุธยา ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้หมายถึงกระบวนการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดซึ่งองค์ประกอบของการเรียนการสอนจะประกอบไปด้วยหลักสูตรวิธีการเรียนการสอนและการประเมิน^{๒๒}

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การที่สถานศึกษาจัดมวลงประสบการณ์ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ต่างๆตามความคาดหวัง^{๒๓}

^{๑๗}เรื่องเดียวกันหน้า ๒๔-๒๕

^{๑๘}ทิตนา แคมมณี, ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ,(กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๑๙}สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๒๘), หน้า ๑๔๖.

^{๒๐}สุพิศ บุญชูวงศ์, หลักการสอน, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะวิชาครุศาสตร์สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๓๖), หน้า ๖.

^{๒๑}สุมาลี จันทร์ชะลอ, การวัดผลและประเมินผล, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๒๒}วัลลภา เทพหัสดินณอยุธยา, การพัฒนาการเรียนการสอนทางอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาอุดมศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^{๒๓}สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, ๒๐วิธีจัดการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔-๑๕.

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอนอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนต่างๆที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันจัดเป็นกิจกรรมขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์อันจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจทักษะ ความสามารถ เจตคติและค่านิยมที่ดี

ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนและจุดเน้นของสาระสำคัญ ผู้สอนควรมียุทธวิธีในการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลดี คือ คิด ค้นคว้า เพื่อแสวงหาหลักการแนวทางต่างๆ และนำวิธีการใหม่ๆ ไปใช้จัดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งกระบวนการเรียนรู้อย่างจำเป็นสำหรับผู้เรียนในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคตซึ่งมีผู้กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ในมุมมองต่างๆดังนี้

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบต่างๆ

กระบวนการจัดการเรียนรู้มีหลายกระบวนการ เช่น

- ๑) ทักษะกระบวนการ ๙ ประการ
- ๒) กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด
- ๓) กระบวนการสร้างความตระหนัก
- ๔) กระบวนการปฏิบัติ
- ๕) กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ๖) กระบวนการแก้ปัญหา
- ๗) กระบวนการกลุ่ม
- ๘) กระบวนการคณิตศาสตร์
- ๙) กระบวนการสร้างเจตคติ
- ๑๐) กระบวนการสร้างค่านิยม
- ๑๑) กระบวนการเรียนรู้ความรู้ความเข้าใจ
- ๑๒) กระบวนการทางภาษาศาสตร์
- ๑๓) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

ซึ่งแต่ละกระบวนการมีรายละเอียดดังนี้

๑. ทักษะกระบวนการ ๙ ประการ

อาจกล่าวได้ว่าทักษะกระบวนการ ๙ ประการนี้เป็นการรวบรวมวิธีการจัดการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ผู้ที่จัดการเรียนรู้แบบนี้ไม่จำเป็นต้องกังวลว่าได้ดำเนินการตามลำดับขั้นหรือไม่ ครบทุกขั้นตอนหรือไม่ เพราะการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งมีจุดเน้นต่างกันการจัดการเรียนรู้ครั้งที่หนึ่งอาจเริ่มจากขั้นที่ ๑ แล้วไปเน้นขั้นที่ ๔, ๕ และ ๖ เป็นต้น ผู้สอนอาจเน้นทักษะบางขั้นมาก และบางขั้นน้อยกว่า อย่างไรก็ตามทักษะกระบวนการทั้ง ๙ ประการนี้ เป็นสิ่งที่มุ่งจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีนิสัยที่จะใช้กระบวนการเหล่านี้ในการคิด ค้นคว้าหาความรู้ต่อไป ทักษะกระบวนการ ๙ ประการมีขั้นตอนดังนี้

๑.๑ ขั้นตระหนัก ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหา ความจำเป็น เห็นความสำคัญของปัญหานั้น และต้องการเรียนรู้หรือแก้ปัญหา

๑.๒ ขั้นวิเคราะห์ วิเคราะห์ ผู้เรียนนำปัญหาแยกแยะหาสาเหตุ ความสำคัญและพิจารณาองค์ประกอบของปัญหา

๑.๓ ขั้นสร้างทางเลือกที่หลากหลาย ผู้เรียนเสนอแนวทางแก้ปัญหา โดยไม่ต้องกังวลว่าดีหรือไม่ดี

๑.๔ ขั้นประเมินและเลือกทางเลือก ผู้เรียนคิด อภิปรายถึงแนวทางแก้ปัญหาที่ได้ผลและตรงปัญหาที่สุด

๑.๕ ขั้นปฏิบัติ ตกลงวางแผนการปฏิบัติตามทางเลือกโดยวิธีต่างๆ เช่น ลงมือทำหาความรู้

๑.๖ ขั้นปฏิบัติอย่างชื่นชม ผู้สอนติดตามให้กำลังใจและให้การยอมรับ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

๑.๗ ขั้นประเมินระหว่างปฏิบัติ ผู้เรียนตรวจสอบการปฏิบัติงาน เพื่อตรวจความถูกต้องเหมาะสม ผู้สอนให้การเสริมแรงตามข้อตกลง

๑.๘ ขั้นปรับปรุง ผู้เรียนยอมรับปัญหา ถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นในการทำงานผู้เรียนช่วยกันเสนอแนะและนำไปปรับปรุงด้วยตนเอง

๑.๙ ขั้นประเมินผลรวม ผู้เรียนทั้งชั้นสรุปการทำงานของตน

๒. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด

มักใช้สอนคำนิยามศัพท์ และแนวคิดต่างๆ เช่น ในการจัดการเรียนรู้ความคิดรวบยอดเรื่อง “ปุ๋ย” มีขั้นตอนดังนี้

๒.๑ ขั้นสังเกต เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปร่าง ปริมาณ คุณสมบัติโดยใช้ประสาทต่างๆ คือ หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส ในขั้นนี้ผู้เรียนอาจสงสัยว่าดินที่จะใช้ปลูกไว้ในกระบะต่างๆ จึงไม่เหมือนกัน มีทั้งที่มีดินปนทราย ดินผสมขี้วัว ดินผสมขุยมะพร้าว ดินผสมเศษพลาสติก

๒.๒ ขั้นจำแนกความแตกต่าง เป็นการจำแนกดินแต่ละชนิดมีผลต่อการงอกอย่างไร

๒.๓ ขั้นหาลักษณะร่วม เป็นการกำหนดลักษณะร่วมบางประการของปัญหา

๒.๔ ขั้นระบุชื่อความคิดรวบยอด เป็นการให้คำจำกัดความของปุ๋ย

๓. กระบวนการสร้างความตระหนัก

๓.๑ ขั้นสังเกต ให้ผู้เรียนได้เห็น หรือสัมผัสกับปัญหา หรือวัตถุบางอย่าง

๓.๒ ขั้นวิเคราะห์ เห็นผลดีของการแก้ไขปัญห และผลเสียของการไม่อาจแก้ปัญหาหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

๓.๓ สรุป เห็นความสำคัญของปัญหา และพร้อมจะดำเนินการต่อปัญหาดังกล่าว

๔. กระบวนการปฏิบัติ

มีขั้นตอนดังนี้

๔.๑ ขั้นสังเกตรับรู้ รู้จักอุปกรณ์ในการปฏิบัติ เห็นตัวอย่าง ชื่อ และความหมาย

๔.๒ ขึ้นทำตามแบบ แสดงแบบทีละขั้นตอนจากพื้นฐานไปสู่ความซับซ้อนแล้วให้ผู้เรียนทำตามทีละขั้นตอนจนชำนาญ

๔.๓ ขึ้นให้ทำเองโดยไม่มีแบบ ให้ผู้เรียนฝึกการปฏิบัติ โดยนำขั้นตอนย่อยมาประยุกต์เป็นงานรวม

๔.๔ ขึ้นฝึกให้ชำนาญ เปลี่ยนสถานการณ์เปลี่ยนงานให้ผู้เรียนทำจนชำนาญ

๕. กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการทางปัญญาซึ่งมีขั้นตอนตั้งแต่การรับรู้ จำ เข้าใจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๕.๑ ขึ้นสร้างความคิดรวบยอด ให้ผู้เรียนสังเกต ทำกิจกรรมรับรู้ได้ความคิดรวบยอด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ สรุปใจความได้ครบถ้วนถูกต้อง

๕.๒ ขึ้นการอธิบาย ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเชิงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่กำหนด เน้นการใช้เหตุผล หลักการ กฎเกณฑ์ มีหลักฐานประกอบให้น่าเชื่อถือ

๕.๓ ขึ้นการรับฟัง ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นตอบโต้คำวิจารณ์ และปรับเปลี่ยนความคิดเห็นของตนโดยไม่ใช้อารมณ์ถ้าได้ข้อมูลที่ดีกว่า

๕.๔ ขึ้นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เปรียบเทียบความแตกต่าง ความคล้ายคลึงและสรุปจัดกลุ่มที่เป็นพวกเดียวกันในเชิงเหตุและผลในลักษณะอุปมา-อุปมัย

๕.๕ ขึ้นวิจารณ์ วิเคราะห์ วิจารณ์ จำแนกหาส่วนดี ส่วนด้อย ส่วนสำคัญส่วนไม่สำคัญของสิ่งนั้นๆ

๕.๖ ขึ้นการสรุป สรุปผลอย่างถูกต้องตามข้อมูลในขณะนั้น

๖. กระบวนการแก้ปัญหา

เป็นกระบวนการหาคำตอบ หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

๖.๑ ขึ้นสังเกต สัมผัสแล้วสำรวจหาความเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน

๖.๒ ขึ้นวิเคราะห์ ผู้เรียนอธิบายหัวข้อที่ตัวเองต้องการหาคำตอบที่สำคัญต่างๆ

๖.๓ ขึ้นสร้างทางเลือก ผู้เรียนช่วยกันเสนอสมมติฐานที่ตอบปัญหาต่างๆ ดังกล่าวตลอดจนกำหนดกิจกรรมเพื่อหาคำตอบให้กับทางเลือก

๖.๔ ขึ้นเก็บข้อมูล ประเมินทางเลือก โดยผู้เรียนทำงานตามแผนและบันทึกสิ่งที่ค้นคว้าได้ แล้วนำไปรายงานให้เพื่อนพิจารณาว่าสมมติฐานหรือทางเลือกถูกต้องหรือไม่อย่างไร

๖.๕ ขึ้นสรุป ผู้เรียนสังเคราะห์ความรู้ แล้วสรุป

๗. กระบวนการกลุ่ม

การฝึกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการกลุ่ม โดยมีเป้าหมายการทำงานที่แน่ชัด ควรดำเนินการเป็นขั้นๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

๗.๑ ขึ้นการมีผู้นำกลุ่ม “กลุ่ม ‘นักเกษตรน้อย’ อย่าลืมเลือกประธานกลุ่มก่อนนะครับ”

๗.๒ ขั้นการกำหนดจุดประสงค์และวิธีการ “ขอบคุณครับที่เพื่อนๆ เลือกผมเป็นประธานกลุ่ม ตอนนี้มาช่วยกันคิดซิว่า เราจะต้องทำอะไรบ้าง” “เราต้องช่วยกันทำแปลงปลูกไม้ดอกไม้ประดับไป” “เราจะทำอย่างไรกันดีล่ะ”

๗.๓ ขั้นการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิก “ใครจะเสนออีกบ้าง ถ้าไม่มีก็เป็นอันตกลงว่าเราจะทำแปลงปลูกทานตะวันกันนะครับ”

๗.๔ ขั้นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ “.....ตกลงว่านิตจะไปหาเมล็ด ส่วนผมจะไปหาจอบ หาเสียม น้อยไปหาบัวรดน้ำ หน้อยกับนุชไปเก็บขี้วัว เราทุกคนจะมาช่วยกันทำแปลงเพาะเมล็ดทานตะวัน แล้วก็รดน้ำทุกวัน ตกลงกันตามนี้นะ”

๗.๕ ขั้นติดตามผลและปรับปรุง “นุช ผมว่าตอนท้ายแปลงมันว่างๆ อยู่นะเราปลูกเพิ่มกันไหม” “นุชก็ว่าดีนะ แต่ลองถามเพื่อนคนอื่นๆ ดูหน่อยดีไหม”

๗.๖ ขั้นการประเมินผลและชื่นชมผลงาน “แปลงต้นทานตะวันของพวกเราสวยจริงๆ พรุ่งนี้ตัดดอกทานตะวันไปให้อาจารย์ผู้สอนกันดีไหม”

๘. กระบวนการคณิตศาสตร์

กระบวนการคณิตศาสตร์ ประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังนี้

๘.๑ การจัดการเรียนรู้ทักษะการคิดคำนวณ เริ่มจากการจัดการเรียนรู้ความถี่ของคำและนิยามแล้วจึงสอนกฎโดยวิธีให้ตัวอย่างหลายๆ เพื่อสรุปเป็นกฎ (วิธีอุปนัย Inductive) เมื่อเข้าใจกฎแล้วจึงฝึกประยุกต์ใช้กฎในสถานการณ์ใหม่ (วิธีนิรนัย deductive) แล้วนำไปฝึกหาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงต่อไป

๘.๒ การจัดการเรียนรู้ทักษะแก้ปัญหาโจทย์ ฝึกให้ผู้เรียนแปลความหมายของโจทย์ในเชิงภาษา และแปลภาษาคณิตศาสตร์ และกำหนดว่าจะต้องทำอะไรก่อน ทำอะไรหลังโดยอาจใช้ประโยคสัญลักษณ์ จากนั้นก็ให้ปฏิบัติตามขั้นตอน และตรวจคำตอบด้วยตนเอง

๙. กระบวนการสร้างเจตคติ

๙.๑ ขั้นสังเกต ผู้เรียนได้รับข้อมูล เหตุการณ์ และการกระทำที่เกี่ยวกับการมีเจตคติที่ดี และการกระทำที่ขาดเจตคติ เช่น “เรณูเห็นว่าการรักษาความสะอาดถนนหน้าบ้านเป็นสิ่งที่ดีและเป็นหน้าที่ของทุกคน ส่วนปัญญาคิดว่าเขาไม่เห็นต้องสนใจรักษาความสะอาดของถนนหน้าบ้านเลยเพราะมันผ่านบ้านของเขาเพียงนิดเดียวเอง เพราะฉะนั้น ผู้เรียนช่วยกันคิดซิว่า เรณูและปัญญาจะปฏิบัติตัวอย่างไร”

๙.๒ ขั้นวิเคราะห์ ผู้เรียนพิจารณาผลการกระทำตามเจตคติซึ่งเป็นที่พอใจและไม่พอใจ เช่น “ถ้าทุกคนคิดและทำอย่างปัญญาจะเกิดอะไร” และ “ถ้าทุกคนคิดและทำอย่างเรณูถนนหนทางจะเป็นอย่างไร”

๙.๓ ขั้นสรุป ให้ผู้เรียนแสดงหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติด้วยเหตุผลของตนเอง “ผมว่าเราต้องช่วยกันรักษาความสะอาดจึงจะเป็นสิ่งที่ดีครับ”

๑๐. กระบวนการสร้างค่านิยม

๑๐.๑ ขั้นสังเกต ตรรกะ ให้กรณีตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนสังเกตการณ์กระทำที่เหมาะสม และการกระทำที่ไม่เหมาะสมจำแนกการกระทำที่ต่างกันได้

๑๐.๒ ขั้นประเมินเชิงเหตุผล ใช้กระบวนการกลุ่มวิเคราะห์ วิจักษ์ การกระทำของบุคคลในสถานการณ์ พร้อมกับวิจักษ์ว่าเห็นด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด

๑๐.๓ ขั้นกำหนดค่านิยม ผู้เรียนแสดงจุดยืนความเชื่อความพอใจในการกระทำในสถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมเหตุผล

๑๐.๔ ขั้นวางแผนปฏิบัติ ผู้เรียนในกลุ่มช่วยกันกำหนดแนวปฏิบัติในสถานการณ์จริง ผู้สอนรับรู้กติกา และเสริมแรงเมื่อผู้เรียนทำสิ่งที่ดี

๑๐.๕ ขั้นการปฏิบัติด้วยความชื่นชมผู้สอนให้การเสริมแรงระหว่างการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมยินดีที่จะทำตาม

๑๑. กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจ

กระบวนการเรียนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงต่าง ๆ มีกระบวนการคล้ายคลึงกับกระบวนการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ดังนี้

๑๑.๑ ขั้นสังเกต ตรรกะ ผู้สอนใช้กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดของคำใหม่และสร้างการตระหนักในประเด็นหรือปัญหาในการเรียนและกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการหาคำตอบ

๑๑.๒ ขั้นวางแผนปฏิบัติ ผู้เรียนนำจุดประสงค์มากำหนดแนวทางที่จะหาความรู้มาตอบคำถาม

๑๑.๓ ขั้นลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนแบ่งความรับผิดชอบไปแสวงหาความรู้ เช่น ค้นคว้า สัมภาษณ์ ฯลฯ

๑๑.๔ ขั้นพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ผู้เรียนนำสิ่งที่ค้นคว้าและความรู้ต่างๆ มาอภิปราย แปลความ ขยายความ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า

๑๑.๕ ขั้นสรุป ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญและบันทึกลงสมุด

๑๒. กระบวนการทางภาษาศาสตร์

กระบวนการทางภาษาศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางภาษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑๒.๑ ขั้นทำความเข้าใจสัญลักษณ์ สื่อ รูปภาพ รูปแบบ เครื่องหมาย

๑๒.๒ ขั้นสร้างความคิดรวบยอด

๑๒.๓ ขั้นสื่อความหมาย

๑๒.๔ ขั้นพัฒนาความสามารถ

๑๓. กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ ดังนี้

๑๓.๑ การสังเกต (Observation) และกำหนดปัญหา

๑๓.๒ กำหนดขอบเขตของปัญหา (Problem)

๑๓.๓ ทดลองตรวจสอบสมมติฐาน (Hypothesis)

- วางแผนออกแบบวิธีการศึกษา/เก็บรวบรวมข้อมูล

- กำหนดตัวแปรต่างๆ (ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม ตัวแปรควบคุม)
- ทดลอง (หลายซ้ำ)/บันทึกผลการทดลอง/การจัดกระทำกับข้อมูล

๑๓.๔ วิเคราะห์ข้อมูล (Analysis)

๑๓.๕ สรุปผล (Conclusion)

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์หลายประการ เช่น การสังเกต การวัด การคิดคำนวณ การหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปกกับสเปสและสเปสกับเวลา การจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล การพยากรณ์ การตั้งสมมติฐานการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ การกำหนดและการควบคุมตัวแปร การทดลอง^{๒๔}

๒.๓.๕ ด้านสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูจะต้องดำเนินการเพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการรับรู้ได้ดีโดยมีสื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นความสนใจทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจทักษะปฏิบัติและทัศนคติได้ตามที่ครูต้องการและยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องที่สอนได้ชัดเจนขึ้นในเรื่องของสื่อการเรียนรู้มีนักการศึกษาได้แสดงทัศนะไว้อย่างหลากหลายดังนี้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

๑. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

๒. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

๓. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

^{๒๔} เรื่องเดียวกันหน้า ๔๕-๕๐

๔. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
๕. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
๖. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัยไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ^{๒๕}

ความหมายสื่อการเรียนรู้

กิดานันท์ มลิทอง กล่าวว่าสื่อการสอนหมายถึงตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้^{๒๖}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของคำว่าสื่อการเรียนรู้ว่าหมายถึงวิธีการหรือกระบวนการวัสดุของจริงเครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนซึ่งมีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนดไว้^{๒๗}

ปองสุข คุ่มภัย ได้สรุปความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่าหมายถึงอะไรก็ได้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเป็นพาหะเป็นตัวช่วยหรือเครื่องมือช่วยในการถ่ายทอดความรู้เนื้อหาสาระความเข้าใจจากผู้สอนไปยังผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๘}

ฐาปนีย์ ธรรมเมธา ได้สรุปความหมายของสื่อการเรียนการสอนและสื่อการศึกษาไว้ว่าหมายถึงตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้^{๒๙}

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๗.

^{๒๖} กิดานันท์ มลิทอง, เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

^{๒๗} กระทรวงศึกษาธิการ, ศูนย์พัฒนาหนังสือชุดฝึกอบรมวิทยากรแกนนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เรื่องการพัฒนาสื่อการสอนชุดที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าไปรษณียากร, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕-๔๗.

^{๒๘} ปองสุข คุ่มภัย, การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อการเรียนการสอนของอาจารย์ในโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์กรณีศึกษา : สถาบันราชภัฏ ๖ แห่งในเขตกรุงเทพมหานคร, (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระเจ้าเกออร์เกส, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^{๒๙} ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, สื่อการศึกษาเบื้องต้นพิมพ์ ครั้งที่ ๒, (นครปฐม : ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๙), หน้า ๔๓.

กระทรวงศึกษาธิการ ให้ความหมายของคำว่าสื่อการเรียนรู้ว่าหมายถึงวิธีการหรือกระบวนการวัสดุของจริงเครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนซึ่งมีสาระที่เป็นประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนดไว้^{๓๐}

ชม ภูมิภาค ได้กล่าวว่าสื่อการเรียนการสอนว่าหมายถึงระบบการนำวัสดุอุปกรณ์และวิธีการมาเป็นตัวกลางในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน^{๓๑}

นิคม ทาแดง, กอบกุล ปราบประชา และอำนาจ เดชชัยศรี ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่าหมายถึงตัวกลางหรือสิ่งต่างๆเช่นวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและเทคนิควิธีการรวมทั้งกิจกรรมต่างๆที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกิดการพัฒนาและสามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพตลอดจนการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ^{๓๒}

บราวน์ นอร์เบิร์กและสริกเลย์ (Brown, Norberg, and Srygley) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้ว่าหมายถึงจำพวกอุปกรณ์ทั้งหลายที่สามารถเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดีทั้งนี้รวมถึงกิจกรรมต่างๆที่ไม่เฉพาะที่เป็นวัสดุหรือเครื่องมือเท่านั้นเช่นการศึกษานอกสถานที่การสาธิตการทดลองตลอดจนการสัมภาษณ์ เป็นต้น^{๓๓}

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ใช้เป็นตัวกลางหรือช่องทางในการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนตั้งไว้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๔๔ โรงเรียนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เชื่อมโยงกับธรรมชาติและเครือข่ายการเรียนรู้ คือ บ้าน โรงเรียน ชุมชน สังคม โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

๑) ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ

๒) ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน

^{๓๐}กระทรวงศึกษาธิการ, ศูนย์พัฒนาหนังสือชุดฝึกอบรมวิทยากรแกนนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เรื่องการพัฒนาสื่อการสอนชุดที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพสดุภัณฑ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕-๔๗.

^{๓๑}ชม ภูมิภาค, "สื่อการศึกษา", วารสารเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประสานมิตร, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕.

^{๓๒}นิคม ทาแดง, กอบกุล ปราบประชา, และอำนาจ เดชชัยศรี, ชุดฝึกหัดอบรมครู,ประมวลสาระเรื่องเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖.

^{๓๓}บราวน์ นอร์เบิร์กและสริกเลย์อ้างถึงในอภิรักษ์นิจกรแก้ว, "การศึกษากาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกลุ่ม ๑", ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๖๕.

๓) จัดหาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ
 ๔) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคลรอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น

๕) การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา^{๓๔}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า การจัดทำสื่อการเรียนรู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

๑) จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก

๒) จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

๓) เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

๔) ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ

๕) ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

๖) ให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะๆและสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ควรมีแนวทางการปฏิบัติซึ่งประกอบด้วยการศึกษา วิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา การส่งเสริมให้มีการผลิตพัฒนาสื่อ และนวัตกรรม การจัดหาสื่อและเทคโนโลยี การประสานความร่วมมือในการผลิต การพัฒนาและใช้ กับหน่วยงานต่างๆ และการติดตามประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา^{๓๕}

๒.๓.๖ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

การเรียนการสอนย่อมมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นสำคัญฉะนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอน จึงจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนได้อย่างแท้จริงในเรื่องของกิจกรรมการเรียนการสอนนี้มีนัยการศึกษาได้แสดงทัศนะไว้ดังต่อไปนี้

^{๓๔} กระทรวงศึกษาธิการ, **การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๖), หน้า ๓๖-๔๐.

^{๓๕} กระทรวงศึกษาธิการ อ้างถึงใน อภิสิทธิ์ จักรแก้ว, “การศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม ๑”, **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔.

ความหมายกิจกรรมการเรียนรู้

ทัศนีย์ ศุภเมธี กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอนหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้นๆได้ผลดีหมายถึงการสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมายนักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลิน^{๓๖}

วไลพร คุโณทัย กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอนหมายถึงสภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพน่าสนใจและผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้^{๓๗}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่าหมายถึงการดำเนินการต่างๆในโรงเรียนทั้งโดยครูและนักเรียนเช่นการสอนให้นักเรียนค้นคว้าอภิปรายการบรรยายการอบรมการสาธิตการปฏิบัติงานการจัดนิทรรศการและการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ^{๓๘}

วารี ธีระจิตร ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ไว้ดังนี้^{๓๙}

- ๑.) กิจกรรมสร้างความสนใจของเด็ก
- ๒.) กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
- ๓.) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
- ๔.) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความความรับผิดชอบ
- ๕.) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๖.) กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้มีการเคลื่อนไหว
- ๗.) กิจกรรมจะช่วยให้เด็กได้รู้สึกสนุกสนาน
- ๘.) กิจกรรมจะช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
- ๙.) กิจกรรมจะช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
- ๑๐.) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
- ๑๑.) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะ
- ๑๒.) กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
- ๑๓.) กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่

^{๓๖}ทัศนีย์ ศุภเมธี, **พฤติกรรมกรรมการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๓๓), หน้า ๑๕๙-๑๖๐.

^{๓๗}วไลพร คุโณทัย, **หลักการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมวิทยฐานะครูกรรมการฝึกหัดครู, ๒๕๓๐) หน้า ๑๙.

^{๓๘}กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรประถมศึกษาพ.ศ. ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุงพ.ศ. ๒๕๓๓)**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๒), หน้า ๒.

^{๓๙}วารี ธีระจิตร, **การพัฒนาการสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๖๒-๑๖๓.

๑๔.) กิจกรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจบทเรียน

๑๕.) กิจกรรมจะช่วยเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่างๆ

อารมณ์ ใจเที่ยง ได้กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าควรคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

๑. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
๒. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน
๓. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
๔. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาวิชา
๕. จัดกิจกรรมให้มีลำดับขั้นตอน
๖. จัดกิจกรรมให้น่าสนใจ
๗. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม
๘. จัดกิจกรรมโดยใช้วิธีการที่ท้าทายความคิดความสามารถของผู้เรียน
๙. จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
๑๐. จัดกิจกรรมให้มีบรรยากาศที่รื่นรมย์สนุกสนานและเป็นกันเอง
๑๑. จัดกิจกรรมแล้วต้องมีการวัดผลการใช้กิจกรรมนั้นทุกครั้ง

อารมณ์ ใจเที่ยง ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ว่าโดยทั่วไปแบ่งได้ ๒ รูปแบบได้แก่^{๔๐}

๑. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลางเป็นกิจกรรมที่ครูเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรมครูเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนการสอนมากกว่านักเรียน

๒. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางเป็นกิจกรรมที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างแท้จริงซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางนี้แยกย่อยออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๒.๑) กิจกรรมที่ยึดกลุ่มนักเรียนเป็นศูนย์กลางเป็นกิจกรรมที่แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มให้ปฏิบัติงานโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑) กิจกรรมกลุ่มใหญ่และ ๒) กิจกรรมกลุ่มย่อย

๒.๒) กิจกรรมที่ยึดนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลมุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติงานตามความสามารถความถนัดและความสนใจของแต่ละคน

^{๔๐}อารมณ์ ใจเที่ยง, หลักการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่โอ. เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๒-๗๖.

สรุป ความหมายได้ว่าการจัดการเรียนการสอนหมายถึงการปฏิบัติต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวถึงหลักการสร้างชุดกิจกรรมไว้ ๑๐ ข้อ ดังนี้

๑. การกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์
๒. กำหนดหน่วยการสอน โดยแบ่งเนื้อหาหน่วยวิชาออกเป็นหน่วยการสอน
๓. กำหนดหัวเรื่องหรือหน่วยการสอนย่อยให้สัมพันธ์กับเวลาครั้งละ ๑-๒ ชั่วโมง
๔. กำหนดมโนทัศน์และหลักการให้สอดคล้องกับหัวเรื่องให้สรุปรวบรวมแนวคิด และหลักเกณฑ์สำคัญ เพื่อไว้เป็นแนวทางกำหนดเนื้อหาการสอนให้สอดคล้อง
๕. กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง โดยเขียนให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
๖. กำหนดแบบประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งแนวทางในการเลือกและผลิตสื่อการสอน กิจกรรมการเรียน หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การอ่าน บัตรคำสั่ง การตอบคำถาม การเล่นเกม เป็นต้น
๗. กำหนดแบบประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้แบบสอบอิงเกณฑ์ เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าหลังจากการผ่านกิจกรรมแล้ว ผู้เรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
๘. เลือกการผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่ครูใช้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนแล้วก็จัดไว้เป็นหมวดหมู่
๙. การทดลองใช้ชุดการสอน เพื่อหาประสิทธิภาพ
๑๐. การใช้ชุดการสอน ชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วสามารถนำไปสอนผู้เรียน^{๔๐}

รุ่งทิวา จักรกร ได้กล่าวถึง การสร้างชุดกิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

๑. กำหนดเรื่องเพื่อทำการสอน อาจจะกำหนดเรื่อง ตามหลักสูตร หรือกำหนดเรื่องขึ้นใหม่ ตามความเหมาะสมก็ได้ จะแบ่งเนื้อหาอย่างไรขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและใช้ชุดกิจกรรม ซึ่งในการจัดแบ่งเนื้อเรื่อง เพื่อทำชุดกิจกรรมในแต่ละระดับย่อมไม่เหมือนกัน
๒. จัดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ แล้วแต่ความต้องการและความเหมาะสม
๓. จัดหน่วยการสอน จะแบ่งเป็นกี่หน่วย หน่วยหนึ่งๆ ควรใช้เวลานานเท่าไรใช้เวลาเรียนเป็นกี่คาบ หรือสัปดาห์ หรือตามความเหมาะสมกับวัย และระดับของผู้เรียน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนาผู้เรียน

^{๔๐}ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, การผลิตชุดการเรียนการสอน เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๑), หน้า ๖๕.

๔. กำหนดหัวเรื่อง จัดแบ่งหน่วยการสอนให้เป็นหัวข้อย่อยๆ เพื่อสะดวกแก่การเรียนรู้แต่ละหน่วย จะประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนรู้อะไรบ้าง กำหนดหัวข้อแต่ละหน่วยนั้น

๕. ความคิดรวบยอดหรือหลักการต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดหรือหลักการอะไร

๖. กำหนดจุดประสงค์ในการสอน ซึ่งหมายถึง จุดประสงค์ในการสอนทั่วไปและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชัดเจน

๗. การวิเคราะห์งาน โดยนำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แต่ละข้อมาวิเคราะห์กิจกรรมว่าควรทำอะไรก่อนหลังแล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๘. ลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากพิจารณาจุดประสงค์ของแต่ละหัวข้อว่าจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างไร จึงจะบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และต้องพิจารณาถึงกิจกรรมที่จะเสริมสร้างความสนใจ และความสามารถให้กับนักเรียนอีกด้วย

๙. กำหนดแบบประเมินผล ครูต้องหาวิธีในการประเมินผล จะใช้วิธีใดจึงจะประเมินผลได้อย่างแน่นอนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

๑๐. เลือกและผลิตสื่อการสอนโดยพิจารณาจากข้อ ๗ เมื่อทราบว่า ใช้สื่อการสอนอะไรแล้วก็จัดหาหรือผลิตเพื่อให้ได้ตามที่ต้องการ จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกแก่การใช้

๑๑. หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม เมื่อสร้างชุดกิจกรรมเสร็จแล้ว ทำการหาประสิทธิภาพโดยการทดลองใช้ เพื่อแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

๑๒. ในกรณีที่ใช้ชุดกิจกรรมแบบกลุ่ม ต้องหากิจกรรมสำรอง ซึ่งเตรียมไว้เพื่อเสริมความรู้สำหรับเด็กที่เรียนเร็ว หรือกลุ่มที่ทำกิจกรรมเสร็จก่อน จะได้มีกิจกรรมทำ

๑๓. สร้างแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน พร้อมทั้งเฉลย

๑๔. ขนาตรูปแบบของชุดกิจกรรม ควรมีขนาดมาตรฐาน เพื่อความสะดวกในการใช้และความเป็นระเบียบในการเก็บรักษา โดยพิจารณาในด้านประโยชน์ ประหยัด สะดวกและความคงทนถาวร พร้อมทั้งความสวยงาม ด้านหน้าและด้านหลังของชุดกิจกรรม ควรเขียนข้อความให้เรียบร้อยเพื่อความสะดวกในการนำไปใช้^{๔๒}

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการสอน ดังนี้

๑. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดการสอน อาจจะแบ่งย่อยหัวข้อเป็นหัวข้อย่อย ขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาและลักษณะของการใช้ชุดกิจกรรม

๒. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจมีการกำหนด เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือบูรณาการให้เหมาะสมตามวัย

^{๔๒}รุ่งทิพา จักรกร, **วิธีสอนทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๘), หน้า ๘๙-๙๒.

๓. จัดหน่วยการเรียนรู้การสอนให้เหมาะสม ว่าจะมีการแบ่งเป็นกี่หน่วย หัวข้อย่อยอะไรบ้าง ใช้เวลานานเท่าไร ให้พิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น
๔. กำหนดหัวข้อเรื่อง เพื่อสะดวกแก่นักเรียนว่าแต่ละหน่วยประกอบด้วยหัวข้อใดบ้าง
๕. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการ ต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่านักเรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการใดบ้าง
๖. กำหนดจุดประสงค์การสอน หมายถึง จุดประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้หรือจุดประสงค์ทั่วไป รวมทั้งเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
๗. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อเป็นแนวทางการผลิตสื่อการเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบทดสอบ
๘. กำหนดแบบประเมินผล ต้องออกแบบประเมินให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อทราบความเป็นไปของนักเรียนว่า มีความก้าวหน้าทางการเรียนเป็นอย่างไร
๙. เลือกและผลิตสื่อการสอน ควรสื่อการสอนในแต่ละหัวข้อเรื่องให้เรียบร้อยควรจัดสื่อการสอนเหล่านั้น ออกเป็นหมวดหมู่ในกล่อง หรือแฟ้มที่เตรียมไว้ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพ เพื่อหาความตรง ความเที่ยงก่อนนำไปใช้
๑๐. สร้างข้อทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ควรสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ
๑๑. การหาประสิทธิภาพของชุดการสอน เมื่อสร้างชุดการสอนเสร็จเรียบร้อยแล้วต้องนำชุดการสอนไปทดสอบโดยวิธีการต่างๆ ก่อนนำไปใช้จริง^๓

บัทส์ (Butts) เสนอหลักการสร้างชุดกิจกรรมไว้ ดังนี้

๑. ก่อนจะสร้างต้องกำหนดโครงร่างคร่าวๆ ก่อนว่า จะเขียนเกี่ยวกับเรื่องอะไร
๒. ศึกษางานด้านวิทยาศาสตร์และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำ
๓. เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและเนื้อหาที่สอดคล้องกัน
๔. แยกวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมออกเป็นกิจกรรมย่อยๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของผู้เรียน
๕. กำหนดอุปกรณ์ที่จะใช้ในกิจกรรมแต่ละตอนให้เหมาะสมกับแบบฝึก
๖. กำหนดเวลาที่ใช้ในแบบฝึกแต่ละตอนให้เหมาะสม
๗. กำหนดการประเมินผลว่าจะประเมินผลก่อนหรือหลังเรียน^๔

^๓ สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ, *วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๕๓-๕๕.

^๔ Butts David P, *The Teaching of Science A self Directed Planning Guide*, (New York : hamper & Row Publishing, ๑๙๗๔), P ๘๕.

สรุปได้ว่า จากการศึกษาการสร้างชุดกิจกรรม ในการสร้างชุดกิจกรรมจะต้องศึกษาเนื้อหา ของรายวิชาเพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่หลากหลาย และนำชุดกิจกรรมไปทดลองใช้ เพื่อหาประสิทธิภาพก่อนนำไปใช้จริง

๒.๓.๗ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการ ประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ ประสบผลสำเร็วจนนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการ เรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการ ประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับ สถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการ เรียนรู้ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่าง หลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน/ ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่มีผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผล มาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนา ปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

๒. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสิน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใดรวมทั้ง สามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับ สถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการ เรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการ ประกันคุณภาพการศึกษาและการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

๓. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

๔. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง ปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติ ร่วมกันการวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆและยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้^{๔๕}

ความหมายการวัดผลและประเมินผลการเรียน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลไว้ว่าการวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมายหรือ

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๘-๒๙.

เปรียบเทียบลักษณะที่มีความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดส่วนการประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการพิจารณาเกี่ยวกับคุณภาพคุณค่าความจริงและการกระทำ^{๔๖}

บุญเลี้ยง ทุมทอง ได้กล่าวไว้ว่าการวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งจำนวนและตัวเลขเพื่อหาจำนวนลำดับอันดับหรือรายละเอียดของคุณลักษณะโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมแล้วนำผลที่ได้มาตัดสินคุณค่าวินิจฉัยและสรุปอย่างมีระเบียบทั้งในด้านการเรียนและด้านการสอนของผู้เรียน^{๔๗}

ศิริเดช สุชีวะ ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลไว้ว่าการวัดผล หมายถึง การกำหนดค่าเชิงปริมาณให้กับสิ่งที่ต้องการวัดด้วยการประเมินที่เป็นระบบและเป็นที่ยอมรับส่วนการประเมินผลหมายถึงการตีค่าหรือการให้ความหมายของผลการวัด^{๔๘}

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง ได้กล่าวว่าการประเมินเป็นกระบวนการค้นความจำระยะยาวด้วยการใช้ส่วนต่างๆของสมองเมื่อครูผู้สอนต้องการประเมินผู้เรียนครูผู้สอนต้องมีเครื่องมือประเมินที่เที่ยงตรงจึงสามารถวัดสิ่งที่อยู่ในความจำระยะยาวของผู้เรียนได้^{๔๙}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและตัดสินว่าผู้เรียนมีความรู้ทักษะความสามารถคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดในระดับใดสามารถที่จะได้รับการเลื่อนชั้นหรือจบการศึกษาได้หรือไม่สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^{๕๐}

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลขเพื่อหาลำดับหรือรายละเอียดของคุณลักษณะโดยมีขั้นตอนและเครื่องมือที่เหมาะสมแล้วจึงนำผลที่ได้นั้นมาพิจารณาถึงคุณค่าความจริงและคุณภาพของการกระทำนั้น

^{๔๖}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ**, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๖๖.

^{๔๗}บุญเลี้ยง ทุมทอง, “การวัดและประเมินผลสำหรับครูมืออาชีพ”, **วารสารวิชาการกรมวิชาการ**, (๒๕๕๕), หน้า ๗๓.

^{๔๘}ศิริเดช สุชีวะ, **ชุดเครื่องมือการประเมินตนเองของครูมืออาชีพ**, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เนทบุ๊ก, ๒๕๕๖), หน้า ๕๔.

^{๔๙}อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง อ้างถึง ในปรีชัย โลห์หทัย, “การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของหัวหน้างานวิชาการสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต ๒”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ๒๕๕๒), หน้า ๓๐.

^{๕๐}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **กระทรวงศึกษาธิการ, แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๔.

แนวทางการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

จุฑารัตน์ อินทะแสน ได้กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลทำได้ด้วยวิธีการดังนี้คือ สังเกต การแสดงออกของผู้เรียน เพิ่มขึ้นผลงานหรือรายงาน การสัมภาษณ์ บันทึกของผู้เรียนการประชุมปรึกษา ระหว่างผู้เรียนและครู ความสามารถในการปฏิบัติจริงการประเมินด้วยตนเองหรือกลุ่มเพื่อน^{๕๐}

รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม ได้กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้เป็น องค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้า ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือไม่เพียงใด ผลการประเมินจะช่วยให้ครูผู้สอนรู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียน ทำให้ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้เหมาะสมได้ กิจกรรมการประเมินผลการ เรียนรู้สามารถดำเนินการได้เป็น ๓ ระดับ คือ

๑) การประเมินผลระดับชั้นเรียน ครูผู้สอนจะต้องประเมินผู้เรียนในแต่ละรายวิชาเพื่อ รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรทำอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับกิจกรรมการ เรียนรู้ของผู้เรียน

๒) การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้าน การเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้นของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของ สถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อนำผลการประเมินไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการ สอนซ่อมเสริมและจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

๓) การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในที่สุดท้าย ของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศและกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการสถานศึกษาแต่ละแห่ง^{๕๑}

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลนั้นควรประเมินดังนี้ คือ

๑) สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจาก การแสดงความคิดเห็น ความสนใจเรียนความ ร่วมมือในกิจกรรม และการรายงานของกลุ่ม

๒) ตรวจสอบความถูกต้องของการสรุปกฎเกณฑ์ลักษณะสำคัญ

^{๕๐}จุฑารัตน์ อินทะแสน, “การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนนาร่องการใช้หลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔” สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๕, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓-๕๔.

^{๕๑}รุจิร ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม, **การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑-๖๗.

๓) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อสอบและแบบฝึกหัด^{๕๓}

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ ได้กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

- ๑) จัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการวัดผลและประเมินผล
- ๒) บุคลากรทุกคนทั้งครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมปฏิบัติการวัดผลและประเมินผลเป็นมาตรฐานเดียวกันตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ
- ๓) วัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องควบคู่การเรียนการสอนโดยการวัดและประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานของผู้เรียน
- ๔) นำผลการวัดและประเมินมาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ^{๕๔}

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา ได้กำหนดว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนสถานศึกษาต้องดำเนินการ ดังนี้

- ๑) กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผล
- ๒) จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษา
- ๓) ดำเนินการวัดผลและประเมินผลทุกช่วงชั้น
- ๔) พัฒนาเครื่องมือการวัดผลและประเมินผล
- ๕) จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลและประเมินผลเพื่อการอ้างอิง การตรวจสอบและพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป^{๕๕}

กมล ภู่งประเสริฐ ได้เสนอว่า การบริหารการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานที่สรุปได้ ดังนี้

- ๑) การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการเตรียมการประเมินผลการเรียนเพื่อกำหนดวิธีการเครื่องมือ และแนวปฏิบัติในการประเมิน
- ๒) การกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และการเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบโดยเป็นการกำหนดให้ประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินตามสภาพจริงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งการสังเกต พฤติกรรม การพิจารณาผลงานที่สะสมไว้ การฟังการนำเสนอของผู้เรียน

^{๕๓} สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, *วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๑.

^{๕๔} สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, *การวัดและประเมินผลการเรียนรู้*, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, ๒๕๕๕), หน้า ๙-๑๐.

^{๕๕} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, *แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, ๒๕๕๕), หน้า ๑๔-๑๕.

๓) การควบคุม ดูแล ติดตามและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกต และการรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

๔) การจัดทำหลักฐานการศึกษาและหลักฐานการประเมินผลตามที่กระทรวง/กรม/หน่วยงานต้นสังกัด ได้กำหนดไว้

๕) การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง

๖) การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองและรายงานผลต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัดได้ทราบ^{๕๖}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนวทางการประเมินผลไว้ ดังนี้

๑) กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

๒) ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละวิชา ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สารการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๓) ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน

๔) พัฒนาเครื่องมือและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน^{๕๗}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนจุดมุ่งหมายพื้นฐาน ๒ ประการ ได้แก่

๑) การวัดและประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง บันทึก วิเคราะห์แปลความหมายข้อมูล แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมหรือปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของครู การวัดและประเมินผลกับการสอนจึงเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดการเรียนการสอนก็ขาดประสิทธิภาพ

๒) การวัดและประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน เป็นการประเมินสรุปผลการเรียนรู้ (Summative assessment) ซึ่งมีหลายระดับ ได้แก่ เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ จบรายวิชาเพื่อตัดสินให้

^{๕๖} กมล ภูประเสริฐ, การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : เสริมสินทรัพย์ เสริม, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓.

^{๕๗} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕.

คะแนนหรือให้ระดับผลการเรียน ให้การรับรองความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าผ่านรายวิชาหรือไม่ ควรได้รับการเลื่อนชั้นหรือไม่ หรือสามารถจบหลักสูตรหรือไม่^{๕๘}

สรุปได้ว่า แนวทางการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดนโยบาย การวัดผลและประเมินผล การกำหนดระเบียบการวัดผลและประเมินผล การกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการ การเตรียมการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน การประชุมปรึกษาหารือระหว่างครูกับผู้เรียน การส่งเสริมให้ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมวัดผลและประเมินผล การส่งเสริมให้บุคลากรที่ผ่านการอบรมการวัดผลและประเมินผลได้ปฏิบัติงานอย่างศักยภาพ การปฏิบัติการวัดผลและประเมินผล ได้แก่การประเมินตามสภาพจริง โดยการดูจากบันทึกของผู้เรียน ความสามารถในการปฏิบัติจริง การสังเกตการแสดงออกหรือพฤติกรรมของผู้เรียน การประเมินโดยผู้เรียนประเมินตนเองหรือโดยกลุ่มเพื่อน การตรวจแฟ้มสะสมผลงาน การดูรายงานผลการเรียนของผู้เรียน การใช้แบบทดสอบมาตรฐาน การติดตามผลการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ การนำผลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพผู้เรียนการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาหรือหลักฐานการประเมินผล และการจัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลและประเมินผลเพื่ออ้างอิง ตรวจสอบ และพัฒนาการเรียนรู้

๒.๓.๘ ด้านการศึกษาหลักสูตร

การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติชุมชนครอบครัวและบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบโดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการวางแผนดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนตรวจสอบตลอดจนปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

หลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาคือการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งการดำเนินการให้บรรลุตามหลักการดังกล่าวจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๕๙}

การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาครูทั้งภาครัฐและเอกชนผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นยุทธศาสตร์หลักในการสร้างกลไกและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างความเข้มแข็งสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และสร้างความเชื่อมั่นให้

^{๕๘}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, **แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๑**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^{๕๙}กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**, (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑), หน้า ๓ – ๑๒.

ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น

ในอดีตสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรกลางที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้เท่านั้นปัจจุบันแนวความคิดดังกล่าวเปลี่ยนไปมีการกระจายอำนาจและมอบหมายให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆมากขึ้นจึงมีผู้นำแนวความคิดนี้บรรจุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒เพื่อให้บังเกิดผลในการปฏิบัติตั้งข้อความในวรรคสองมาตรา๒๗ที่ว่าให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ

การบริหารจัดการหลักสูตร

ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริม การใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ

ระดับท้องถิ่น ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นตัวกลางที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยมีภารกิจสำคัญ คือ กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่นโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่มีความต้องการในระดับชาติ พัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริม ติดตามผล ประเมินผล วิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของผู้เรียน

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาการวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรการเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนาการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรจัดทำระเบียบการวัดและประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติมรวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาใน

ชุมชนและสังคมมีปัญหาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียนโดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา^{๖๐}

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรคือมวลประสบการณ์ทั้งปวงชนที่จัดให้ผู้เรียนได้รับเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงปรารถนาทั้งพฤติกรรมความรู้ความคิดความสามารถทักษะเจตคติและค่านิยมต่างๆหรือหลักสูตรคือการวางแผนการจัดประสบการณ์ต่างๆที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสาขาวิชาโดยผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์รวมทั้งกิจกรรมต่างๆและการให้ความรู้แก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ภายใต้การควบคุมของสถาบันการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิด

ความรู้ความชำนาญทักษะวิชาชีพต่างๆเพื่อให้นำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพหรือนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังนี้

เบรื่องกิจ รัตน์กร ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรไว้คือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อให้บัณฑิตมีความรู้และทักษะกระบวนการจัดวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือและกรรมวิธีทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการผลิตตลอดจนการบริหารและการจัดการโดยเน้นเทคนิคการผลิตเพื่อให้ระบบการผลิตมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น^{๖๑}

จิระพันธ์ พูลพัฒน์ ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่าหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่นักเรียนแต่ละคนพึงมีในโปรแกรมการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะที่ได้วางแผนเอาไว้ในกรอบของทฤษฎีและผลการวิจัยทางการศึกษาหรือการปฏิบัติงานที่ผ่านมาทั้งในอดีตและปัจจุบัน^{๖๒}

อรรถ บัวศรี ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่าหลักสูตรคือแผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้^{๖๓}

โดยสรุปหลักสูตรคือการวางแผนการจัดประสบการณ์ต่างๆที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในสาขาวิชาโดยผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์รวมทั้งกิจกรรมต่างๆและการให้ความรู้แก่ผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ภายใต้การควบคุมของสถาบันการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความชำนาญทักษะวิชาชีพต่างๆเพื่อให้นำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพหรือนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

^{๖๐}เรื่องเดียวกันหน้า ๓๕.

^{๖๑}เบรื่องกิจ รัตน์กร, **เทคโนโลยีการศึกษาและอุตสาหกรรม : หลักการและแนวทางปฏิบัติ**. (กรุงเทพฯ: โรงเรียนอบรมภาษาต่างประเทศ, ๒๕๔๓), หน้า ๙๔-๙๕.

^{๖๒}จิระพันธ์ พูลพัฒน์, **การศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา** (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.๒๕๓๒), หน้า ๓.

^{๖๓}อรรถ บัวศรี, **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. ๒๕๓๒), หน้า ๖.

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกายความรู้คุณธรรมมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิตโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการที่สำคัญดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ทักษะเจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้เวลาและการจัดการเรียนรู้
๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพจึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

๑. มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์เห็นคุณค่าของตนเองมีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๒. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารการคิดการแก้ปัญหาการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีมีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
๔. มีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการดังนี้

๑. ความสามารถในการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสารมีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิดความรู้ความเข้าใจความรู้สึกและทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆการเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

๒. ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์การคิดสังเคราะห์การคิดอย่างสร้างสรรค์การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหาเป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลคุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆในสังคมแสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันการเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่างๆอย่างเหมาะสมการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆและมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้การสื่อสารการทำงานการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม^{๖๔}

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ภายในประเทศ)

^{๖๔} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว), หน้า ๓-๔.

พระเลื่อน อมโร (สิงห์เจริญ) การวิจัยเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดบางนาคนอกเขตบางนากรุงเทพมหานครโดยมีวัตถุประสงค์๓ประการได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดบางนาคนอกเขตบางนากรุงเทพมหานครและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ดำเนินการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ -๖ โรงเรียนวัดบางนาคนอกจำนวน๒๒๗คนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ค่าร้อยละค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-Test)เพศอายุชั้นเรียนของนักเรียนวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการศึกษา

๑. ด้านการศึกษาหลักสูตรนักเรียนให้ความสำคัญหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับมาก เนื้อหาวิชาสอนมีความเหมาะสมและวิชาส่งเสริมคุณภาพในการดำรงชีวิต
๒. ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้นักเรียนเห็นว่าครูมีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนรู้ก่อนการเรียนการสอนทุกครั้งตรงกับความต้องการเรียนรู้และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
๓. ด้านการจัดทำแผนการสอนนักเรียนเห็นว่าครูมีจัดทำแผนการสอนตรงกับมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรวางแผนการสอนอย่างต่อเนื่องประจำทุกสัปดาห์
๔. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนเห็นว่าครูให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับมากและตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางเนื้อหา กิจกรรมสอดคล้องกับหลักสูตรก่อนเรียนมีการฝึกสมาธิก่อนเข้าการเรียนทุกครั้ง
๕. ด้านการวัดและประเมินผลนักเรียนเห็นว่าครูให้ความสำคัญการวัดและประเมินผลตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๖. ด้านข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม ๕ ด้านตามเพศอายุชั้นเรียนนักเรียนมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕
๗. แนวทางการจัดกิจกรรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนาควรมีการปรับปรุงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้านเทคนิควิธีการนำเสนอการจัดกิจกรรมตลอดถึงสื่อการเรียนการสอนไม่ค่อยทันสมัยน่าสนใจควรใช้ระบบ IT สอนให้ทันสมัยน่าสนใจมีเกมคุณธรรมเชิงวิทยากรพิเศษบรรยายเรื่องพระพุทธศาสนาและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมพระพุทธศาสนาเพื่อได้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้^{๖๕}

^{๖๕}พระเลื่อน อมโร (สิงห์เจริญ), “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนวัดบางนาคนอกเขตบางนากรุงเทพมหานคร”, **ปริญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

สุรเดช บัวหลวง ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดหนองคายพบว่า (๑) ครูอาจารย์โดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียนมีความเห็นว่าปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๕ ด้าน คืองานด้านหลักการจุดมุ่งหมายหลักสูตรงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้งานด้านการจัดการเรียนการสอนงานด้านนิเทศการเรียนการสอนงานด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาส่วนอีก ๒ ด้านที่เหลือมีปัญหาในระดับน้อยคืองานด้านการจัดการสายงานการบริหารงานวิชาการและหน้าที่ความรับผิดชอบและงานด้านการวางแผนงานวิชาการยกเว้นครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเพียงด้านเดียวคืองานด้านการวางแผนงานวิชาการ (๒) ครูอาจารย์โดยส่วนรวมแล้วได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาคือจัดการอบรมจัดกิจกรรมนิเทศติดตามผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อโรงเรียน^{๖๖}

นายอดิพันธ์ อมาตยคง ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามผลการศึกษาพบว่า

๑. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงครามในระดับมาก

๒. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม จำแนกตามสังกัดของสถานศึกษาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เพียงด้านเดียว คือ การนำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ไปใช้ของสถานศึกษา

๓. แนวทางการพัฒนาโดยจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาดำเนินการตามระเบียบการนำนักเรียนไปนอกสถานศึกษา จัดให้มีการประกันอุบัติเหตุหมู่แก่นักเรียน ศึกษาข้อมูลแหล่งเรียนรู้ และจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้เป็นกลุ่มสาระ เพื่อให้สามารถวางแผนการนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนและจัดทำทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๖๗}

พระสถิต มหาลาภ ได้ทำการศึกษาเรื่องกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนวิสุทธิพุทธผลการศึกษาทำให้ทราบว่าผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนในโรงเรียนบ้านโนนม่วงซึ่งเป็นโรงเรียนวิสุทธิพุทธนั้นพบว่าครูและนักเรียนได้นำหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นกระบวนการของการศึกษาในพระพุทธศาสนาอันประกอบด้วยศีลสมาธิปัญญามาบูรณาการเข้ากับกระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบต่างๆที่สอดแทรกอยู่ในกิจวัตรประจำวันทั้งในและนอกห้องเรียนพร้อมด้วยปัจจัยทางสังคมคือปรโตโมหะหรือกัลยาณมิตร

^{๖๖}สุรเดช บัวหลวง, “ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนองคาย”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๒), หน้า ๙๒.

^{๖๗}นายอดิพันธ์ อมาตยคง, การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสงคราม, (**บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร : ๒๕๕๒**), บทคัดย่อ.

ประกอบด้วยพ่อแม่เพื่อนคนแวดล้อมใกล้ชิดรวมทั้งสื่อการเรียนรู้ต่างๆเป็นผู้นำทางล่อเมลาให้เด็กเกิดการพัฒนาตนเองอย่างครบถ้วนกลายเป็นผู้เจริญพร้อมทั้งกายจิตและปัญญา^{๖๔}

ล่อ การุณยวณิข ได้วิจัยเรื่อง “ทำการศึกษาและเสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา”พบว่า ๑) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมทางศาสนาภายในโรงเรียนตามโอกาสเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาเช่นวันวิสาขบูชาวันมาฆบูชา เป็นต้น ๒) ให้นักเรียนปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีระเบียบและสอดแทรกบรรยากาศทางศาสนาในกิจวัตรประจำวันตามที่แต่ละโรงเรียนจะจัดให้เหมาะสม เช่นการฟังอภิปรายธรรมการทำสมาธิหรือพานักเรียนไปวัดบ้างตามโอกาส ๓) จัดแข่งขันการตอบปัญหาที่นักเรียนต้องอ่านหนังสือโรงเรียนกำหนดไว้จึงจะตอบได้เช่นหนังสือนิทานชาดกประวัติพุทธสาวก เป็นต้น ๔) ประกาศยกย่องนักเรียนที่ประพฤติดีให้ปรากฏในที่ประชุมและ ๕) ให้คะแนนความประพฤติเป็นเครื่องมือในการอบรมจริยศึกษาในโรงเรียน^{๖๕}

นภกร อุ่นแก้ว ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาอำเภอบ้านไผ่จังหวัดขอนแก่นผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาของครูพบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการวัดและประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและด้านการใช้หลักสูตรด้านการใช้สื่อการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางส่วนปัญหาการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาของครูพบว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลางทุกด้านคือด้านการใช้หลักสูตรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการใช้สื่อการสอนด้านการวัดและประเมินผล ๒) ผลการเปรียบเทียบสภาพการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้านคือด้านการใช้หลักสูตรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการใช้สื่อการสอนด้านการวัดและประเมินผลสำหรับผลการเปรียบเทียบปัญหาการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาของครูผู้สอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้านคือด้านการใช้หลักสูตรด้านการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านการใช้สื่อการสอนด้านการวัดและประเมินผล ๓) สภาพการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาของนักเรียนพบว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านส่วนปัญหาการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาของนักเรียนพบว่าเป็นปัญหามานกลางทุกด้าน ๔) ผลการเปรียบเทียบสภาพการเรียนการสอนวิชาส ๕๐๓ สังคมศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้านสำหรับผลการเปรียบเทียบปัญหาการ

^{๖๔}พระสถิต มหาลาโภ, การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วงตำบลศิลาอำเภอมืองจังหวัดขอนแก่น, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓),

^{๖๕}ล่อ การุณยวณิข, จริยศึกษาและการพัฒนาประเทศ, **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๔๙),

เรียนการสอนวิชา ส ๕๐๓ สังคมศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันพบว่ามีปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนเพียงด้านเดียวที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕๕๖^๐

พระครูสังฆรักษ์วินัย ปาสาทิโก (วงษ์สุเทพ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

๑. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียนทั้ง ๕ ด้านพบว่าด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลตามระดับ

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพการเรียนการสอนของครูทั้ง ๕ ด้าน คือด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และ ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ภาพรวมพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านนักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ผู้บริหารครูผู้สอนและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของสำนักเรียน ดังนี้ ๑) ปัญหาอุปสรรคด้านหลักสูตร คือเนื้อหาของหลักสูตร มีมากเกินไป ขาดการแก้ไขปรับปรุง ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน คือการจัดครูเข้าสอนยังไม่เป็นระบบ ขาดแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจนและการสอนขาดความยืดหยุ่น ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน คือสื่อที่ทันสมัยมีไม่เพียงพอ สื่อที่มีอยู่ขาดคุณภาพ ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน คือกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีน้อยเกินไป ๕) ด้านการวัดและประเมินผล การวัดผลเน้นความจำเป็นหลัก และขาดการบันทึกข้อมูลที่เป็นระบบ

แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม คือ ๑) ด้านเนื้อหาที่สอนควรเลือกเฉพาะข้อธรรมที่เหมาะสมต่อการใช้ในการชีวิตจริงของผู้บวชใหม่ ๒) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรจัดพาหนะแก่ผู้เรียนและเน้นพระเถระในปกครองว่าให้ตระหนักในการเรียน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน คือ ควรมีสื่อที่ทันสมัย เช่นคอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายสไลด์มาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน ๔) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน ๕) ด้านการวัดและประเมินผล ควรวัดและประเมินผลให้ทั่วถึง เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอน^๐

นางสาวขวัญษา เอกจิตต์ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม : กรณีศึกษาโรงเรียนในสำนักงานเขตทวีวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

๑. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

^๐อนจักร อุ่นแก้ว. “สภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส ๕๐๓ สังคมศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอบ้านไผ่จังหวัดขอนแก่น”, (วิทยานิพนธ์. สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๒),

^๐พระครูสังฆรักษ์วินัย ปาสาทิโก (วงษ์สุเทพ), การจัดการเรียนการสอนของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร, **พุทธศาสนธรรมฉบับจิต** (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านครู, ด้านนักเรียน, ด้านหลักสูตร, ด้านกิจกรรม การเรียนการสอน, ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสื่อการเรียนการสอน

๒. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับ การศึกษาและตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบ จากน้ำท่วมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาและตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อการ จัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนที่ได้รับ ผลกระทบจากภาวะน้ำท่วม,ผู้บริหารและครูควรได้คิดค้นนวัตกรรมเพื่อนำมาใช้กับสถานการณ์ภาวะน้ำ ท่วม,ผู้บริหารและครูผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์,นักเรียนควรได้รับการพัฒนา ความรู้และทักษะในด้านการดำเนินชีวิตเมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม,ผู้บริหารและครูผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียน รู้จักการทำงานอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น, ผู้บริหารให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรให้ สอดคล้องกับบริบทนั้นๆ ผู้บริหารและครูควรปรับปรุงหลักสูตร โดยเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ ผู้บริหารติดต่อความช่วยเหลือด้านงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความเพียงพอ,ครูควรเน้น การวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง^{๒๒}

กระทรวงศึกษาธิการ ได้วิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นโครงสร้างของหลักสูตรซึ่งมุ่งไปที่เนื้อหาสาระส่วนใหญ่มีความง่ายยากปาน กลางด้านการบริหารโรงเรียนไม่มีผลทำให้นักเรียนไม่ชอบไม่สนใจไม่อยากเรียนด้านผู้สอนมีส่วนร่วมทำ ทำให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเบื่อหน่ายในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเนื่องจาก ผู้สอนขาดสิ่งเร้าสิ่งจูงใจในทางบวกแก่นักเรียนอันได้แก่บุคลิกภาพและเทคนิคการสอน^{๒๓}

กาญจนา เวชยนต์ ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริย ศึกษาศาสตร์ของครูสังคมศึกษาและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์เขต กรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่าด้านสื่อการเรียนการสอนด้านกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนสังคม ศึกษา ส๔๐๒ และนักเรียนมีปัญหาในระดับปานกลาง^{๒๔}

นรา ตรีธัญญา ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียน

^{๒๒}นางสาวขวัญษา เอกจิตต์,การจัดการเรียนการสอนโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม : กรณีศึกษา โรงเรียนในสำนักงานเขตทวีวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร,**พุทธศาสนคัมภีร์บัณฑิต** (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๒๓}กระทรวงศึกษาธิการ, **ผลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสมาคมพริ้ว, ๒๕๓๓), หน้า ๑๒.

^{๒๔}กาญจนา เวชยนต์, “ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนจริยศึกษาศาสตร์ของครูสังคมศึกษาและ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่๔ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์เขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๗๒.

มัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิผลการวิจัยพบว่าการนำหลักธรรมวิชาทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนในระดับมาก^{๕๔}

ปรีชา ปรีชาโน (แสงราม) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆังเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานครผลการศึกษาพบว่า ๑) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ๒) ด้านสื่อการเรียนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือมีงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนเช่นรูปภาพวีดิทัศน์ม้วนเทปบันทึกเสียงอย่างพอเพียงและมีเพียงเรื่องใช้บทความสั้นๆที่เกี่ยวกับการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้นักเรียนเกิดความศรัทธามีระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก๓) ด้านการวัดและประเมินผลโดยรวมอยู่ในระดับน้อยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับน้อยในทุกข้อ^{๕๕}

เอน่ง คุ่มคง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยการสอนแบบพุทธวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการสอนแบบพุทธวิธีและการศึกษาแบบความคิดเห็นของนักเรียนที่มีความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนโดยการสอนตามแบบพุทธวิธี การสอนผลการวิจัยพบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนโดยการสอนแบบพุทธวิธี นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการเรียนโดยพุทธวิธีทำให้นักเรียนตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลของคนอื่นและการเรียนที่มีการทำสมาธิ ก่อนเรียนจะช่วยให้มีความพร้อมในการเรียนมากขึ้น^{๕๖}

พนิดา สิ้นสุวรรณ, วีระวัฒน์ พูลทวีและอัญชลี เศรษฐเสถียร ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเขตการศึกษา ๘ และศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๘๙ คน ผลการวิจัยพบว่าจุดประสงค์ของหลักสูตรสามารถนำไปปฏิบัติจริงในห้องเรียนได้น้อยมาก เนื้อหาวิชาได้เสริมความรู้พื้นฐานให้แก่ นักเรียนมาก การเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยายและมีกิจกรรมเสริมประกอบการใช้สื่อการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่ได้ทำไม่บ่อยครั้ง กิจกรรมที่ทำบ่อยครั้งคือการสวดมนต์ไหว้พระการฝึกสมาธิ

^{๕๔}นรา ตรีธัญญา, “การศึกษาการนำหลักธรรมวิชาพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๓), หน้า ๖๕.

^{๕๕}ปรีชา ปรีชาโน (แสงราม), “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนสตรีวัดระฆังเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัฒนมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗-๗๘.

^{๕๖}เอน่ง คุ่มคง, “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยการสอนแบบพุทธวิธี”, **ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๗๘.

ให้มีสติสงบปัญหาการเรียนการสอนพบว่าครูไม่สามารถสอนได้บรรลุตามหลักสูตรที่มีลักษณะที่เป็นนามธรรมและมีความซ้ำซ้อนกันมากในแต่ละระดับชั้นการสอนเนื้อหาให้เกิดความคิดรวบยอดนั้นยากมากการจัดกิจกรรมครูส่วนใหญ่มีปัญหาเพราะครูส่วนใหญ่ขาดทักษะการฝึกอบรมและสนับสนุนจากผู้บริหารและตลอดจนไม่มีความรู้ความสามารถการวัดประเมินผลยังใช้แบบปรนัยเป็นส่วนใหญ่ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการวัดผลและประเมินผลที่ถูกต้อง^{๒๔}

พระชัยสุภชิต์ นริสโร (ไตรรัตน์) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

๑. การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง สรุปรวมทุกด้าน พบว่า ในภาพรวมสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีระดับการจัดการเรียนการสอนสูงสุด ได้แก่ ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้

๒. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จากปัญหาและอุปสรรคในด้านกระบวนการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้น้อย เนื่องจากครูใช้วิธีการสอนที่ไม่ค่อยเป็นระบบ และกระบวนการเรียนขาดแรงจูงใจ ในด้านสื่อการเรียนรู้ ไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควรในด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยส่วนมากมีเพียงการเรียนรู้ในห้องเรียนเท่านั้น และในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล เน้นเพียงบางส่วนของเนื้อหาวิชาเท่านั้น การทดสอบเนื้อหาวิชามีความยากเกินไป

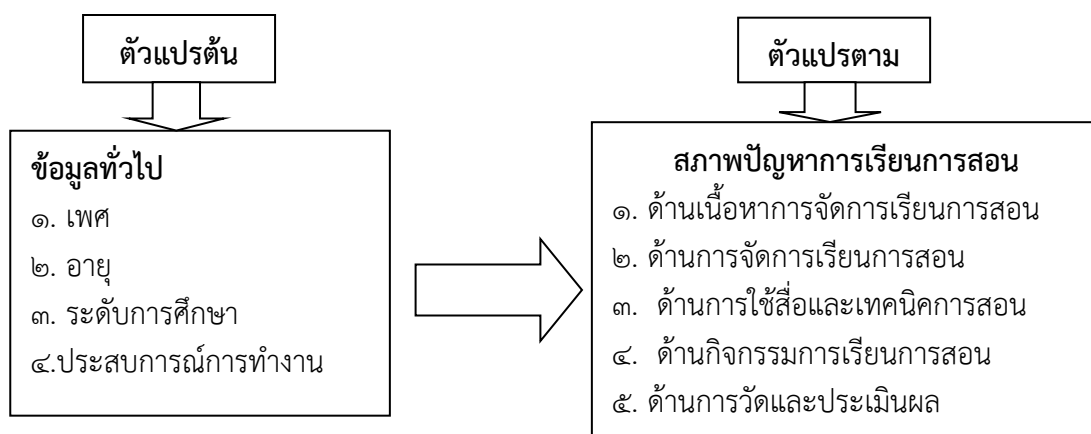
๓. แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูควรใส่ใจในการสอนให้มากขึ้น และควรจัดการเรียนการสอนที่น่าตื่นเต้นและดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจ ด้านสื่อการเรียนรู้ควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้น และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชา และควรออกข้อสอบซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน^{๒๕}

^{๒๔}พินดา สีนสุวรรณ, วีระวัฒน์ พูลทวีและอัญชลี เศรษฐเสถียร, “สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาพุทธศักราช๒๕๒๔ของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเขตการศึกษา ๘”, *วิทยานันท์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), หน้า ๙๖.

^{๒๕}พระชัยสุภชิต์ นริสโร (ไตรรัตน์), *การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร, พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

